

С

сентябр ойининг йигирма тўртинчи куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислоом институтида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов иштирокида устозлар, талабалар билан "Неъматларга шукр қилиш" мавзuida суҳбат бўлиб ўтди. Муфтий ҳазратлари шукр аслида нима эканини талабаларга тушунтирдилар.

Усмонхон АЛИМОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

НЕЪМАТЛАРГА ШУКР ҚИЛАЙЛИК

— Аллоҳ таолога ҳисобсиз ҳамду санолар, Муҳаммад пайғамбаримизга (соллаллоху алайҳи ва саллам) дурудун саловотлар бўлсин. Аллоҳ таоло бизларга турли маънавий ва моддий неъматлар ато этди. Ҳар бир инсон бу неъматларнинг қадрига етиши лозим.

Қуръони каримда: "Агар Аллоҳнинг неъматлар)ини санасангиз, сановига ета олмайсиз..." (Наҳл, 18); "Яна Раббингиз эълон қилган (бу сўзларни) эслангиз: "Қасамки, агар (берган неъматларимга) шукр қилсангиз, албатта, (уларни янада) кўпайтираман. Бордию ношукрлик қилсангиз, албатта, азобим (ҳам) жуда қаттиқдир" (Иброҳим, 7) каби оятлар бор. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ҳадиси муборакларида: "Қай бирингиз тонгда уйқудан уйғонганида оиласи тинч, тани соғ ва уйида кунлик егулиги бўлса, билинг, унда дунёдаги барча неъматлар мужассам экан", дейилган.

Юртимиз мустақилликка эришганидан бери давлатимиз раҳбарияти ва ҳукуматимиз томонидан оила, фарзанд тарбияси ва ёшларнинг келажакда баркамол инсон бўлиб етишишлари учун истиқболли режа ва қарорлар қабул қилиниб, ҳаётга татбиқ этилмоқда. Бу имтиёзларнинг барчаси сиз талаба ёшларга берилган неъматлар, уларнинг қадрига етишингиз, шукрини қилишингиз зарур. Неъматларнинг ҳақини адо этиш, албатта, илм билан бўлади.

Сизлар келажакда имом бўласизлар. Бу вазифа масъулиятини ҳис этган ҳар бир талаба чуқур

илм олиши лозим. Аллоҳнинг сизга берган неъматларига шукр қилиб, Ватанини, халқини, динини севадиган, ардоқлай билладиган инсонлар бўлиб камол топишингиз керак. Муҳтарам Юртбошимизнинг "Имом Бухорий халқаро марказини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарорининг асл моҳияти ҳам сизларнинг илм чўққиларини эгаллаб, ота-боболарингиз сингари бутун дунёга таълим бера оладиган юксак манавиятли, комил инсон бўлиб шаклланишингизга йўл очишдан иборатдир.

Мустақиллик йилларида диний таълим бериш тизими тубдан қайта шаклланди. Илмий кадрлар тайёрлаш яхшиланди. Сиз таълим олаётган Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислоом институти мисолида ҳам буни яққол кўриш мумкин. Бундан ташқари бир қанча Ислоом ўрта-маҳсус билим юрти фаолият кўрсатяпти. Уларда юзлаб талаба Қуръони карим, ақида, ҳадис, дин тарихи, фикҳ илмларини эгаллаш билан бирга, дунёвий фанлардан ҳам сабоқ оляпти.

Юртимиз мўмин-мусулмонлари, айниқса, сизу биз Ватанимиз, динимиз равнақи, халқимиз бахти йўлида, ёшларни турли ёт ғоялар таъсирдан сақлаш учун ғайрат-шижоат билан хизмат қилишимиз зарур...

* * *

Учрашув охирида муфтий ҳазрат ўқитувчиларни устозлар байрами билан қутлаб, самимий тиллақлар билдирди. Сўнг устоз ва талабалар Абу Бакр Қафқол Шоший мақбарасини зиёрат қилишиди.

ЯХШИЛИКНИ ПАЙСАЛГА СОЛИШ ШАЙТОНДАНДИР

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

"Ким зарра миқдорича яхшилик қилса, уни (са-
вобини) кўради. Ким зарра миқдорича ёмонлик
қилса, уни (жазосини) кўради" (Залзала, 7-8).

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ

أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ

وَمَمَاتِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١١﴾

"Ёмонлик (гуноҳ) қилганлар, уларни имон кел-
тириб, яхши амал қилганлар каби дунё ва охират-
да тенг қилишимизни ўйлашмасин! Уларнинг бу
ўйлари ёмон ўйдир" (Жосия, 21).

* * *

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам)
бундай деганлар: "Амаллар уч хилдир: Тўғрили-
ги сизга аниқ бўлган амал, уни бажаринг; хато-
лиги сизга аниқ бўлган амал, ундан узоқ бўлинг;
тортишувли амал, уни билганга ҳавола қилинг"
(Таборий).

* * *

"(Яхши ишни) пайсалга солиш шайтоннинг
ишидир. Шайтон уни мўминларнинг кўнглига
солишга уринади" (Дайлабий).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Тахрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулхамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Аҳмад МУҲАММАД

Мукова

«Voris Design» маркази билан
хамкорликда тайёрланди.

Бадиий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Юсуп САБУРОВ

Матнни

Раҳима КАРИМЖОН қизи билан Зебунисо
теришти.

Манзилимиз:

100069 Тошкент шаҳри
Заркайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-45-62, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2010 йил 4 октябрда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2010 йил 5 октябрда топширилди.
Қоғоз бичими 60x84^{1/8}. Адади 36450 нусха.
1245-сон буюртма. «Shaq» нашриёт-матбаа
ҳиссасдорлик компаниясида босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри тахририят нуқтаси назаридан фарқ
қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос
ва рақамлар учун муаллиф масъул.

Хат юборилганида исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин.

Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Хидоят»-
дан олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Яхшиликка чақириш	
Усмонхон АЛИМОВ	
Неъматларга шукр қилайлик	1
Идора ҳаёти	
Озарбойжонлик меҳмонлар	5
Қорилар мусобақаси	5
Баркамол авлод йили	
Абдулазиз БОБОМИРЗАЕВ	
“Мулла Қирғиз” Исломи ўрта-маҳсу	
билим юрти	6
Фикҳ	
Муҳаммад Шариф ЖУМАН	
Қурбонлик ҳақида	8
Қутлов	
Муҳаммад СИДДИК	
Устозлик бахти	9
Зебунисо ХУСАЙН қизи	
Отам қурган иморат	9
Бағрикенглик	
Муктадир ХОН	
Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом)	
насонийларга мактуби	12
Аёллар саҳифаси	
Ахмад МУҲАММАД	
Бухорийнинг онаси	14
Ҳикматуллоҳ САМАДОВ	
Оиламиз шаънини сақласак	14
ФАРИДА	
Ота рози — Худо рози	15
Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи	
Печак билан гул	15
Олисларга сайҳат	
Непал Республикаси	16
Долзарб мавзу	
Абдуманнон КАРИМОВ	
Жамият барқарорлигига таҳдид	18
Мерос	
Абдуҳалим МУҲИДДИНОВ	
Калом илмининг ноёб манбаи	19
Мактубларда манзаралар	
Саидамирхон БОБОХОН	
Бир дон қурут	22
НАСИМ	
Умид	22
Муносабат	
Собитхон ИЛЁСОВ	
Ибодат вақтлари қандай аниқланади?	23
Шеърят	
Жаъфар МУҲАММАД	
Мен сени қайдадир кўргандай бўлди	24
Асрор ҚИЛИЧ	
Қўрмагайсан	24
Саломжон МЕНГНОР ТЕРМИЗИЙ	
Тўртликлар	25
Мамадали ТУРДИАЛИ ўғли	
Кўркем жомеъ “Ҳидоят”	25
Масала	
Бир савол сўрасам	27
Ҳадис шарҳи	
Шубҳали нарсалардан сақланайлик	28
Тўйчи ФОЙБОВ	
Кўнглимизда фахр уйғотди	28
Абдумалик ТОШБЕКОВ	
Қўшничилик — одамгарчилик	29
Масжидларимиз	
Абдуҳалиқ ХОЛМАТОВ	
“Оққўрғон” жоме масжиди	30
Мактубларда манзаралар	
Ҳўжакалон ОЛИМХОНОВ	
Бу кунлар кадри	30
Маълумотхона	
Занжири мадраса	31
Тиббиёт бурчаги	
Пиёз	31
Минтақа	
Баҳам ороллари мусулмонлари	32

Тафсир

ЎЗГАЛАР ҲАҚИГА ХИЁНАТ

4

Ўлчанадиган молни сотиб олаётган киши сотувчининг тарозидан уриб қолаётганини билиб, шунга рози бўлса ҳам, сотувчининг гуноҳига шерик бўлади. Тарозидан, ўлчовдан уриб қолишнинг ҳаромлиги икки тарафдан бири зарар кўраётганидан эмас, балки Аллоҳ таоло тарозидан уриб қолишни манъ қилгани учундир.

Саҳобалар ҳаёти

Абдурахмон РАЪФАТ ПОШО

СУРОҚА ИБН МОЛИК

Қурайш аслзодалари кўрқувдан дағ-дағ титраб: “Энди бизга нима бўлади?” деб туришарди. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ўзларига хос бағрикенглик билан: “Сизлар овозсизлар, бораверинглар!” дедилар. Шунда Сууроқа ибн Молик (розийаллоху анху) Сарвари олам хузурларига Исломи қабул қилганини билдириш учун борди. У бундан ўн йил олдин ўзига ёзиб берилган ёрлиқни олишни ҳам унутмади.

10

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Энг шимолий масжид

20

Канаданинг Манитоба шаҳрида ёғочдан масжид қурилаётганини олдин хабар қилган эдик. Яқинда ўша масжид кема билан мамлакат шимолидаги Инувик шаҳрига олиб келинди. Кема манзилга етгунича тўрт юз чақиримдан зиёд масофани босиб ўтди.

Мовароуннаҳр уламолари

Сайфиддин САЙФУЛЛОҲ

МАВЛАВИЙ
ҲИНДИСТОНИЙ

Мавлавий Ҳиндистоний бир неча муҳим асарлар муаллифидир. Булардан энг салмоқлиси олти жилдли Қуръони карим маънолари таржимаси – “Баёнул Фурқон фи таржиматил Қуръан” китобидир.

26

«(Савдо-сотикда ўлчов ва тарозидан) уриб қолувчи кимсалар ҳолига вой! Улар одамлардан (бирор нарсани) ўлчаб олган вақтларида тўла қилиб оладиган, уларга ўлчаб ёки тортиб берган вақтларида эса уриб қоладиган кимсалардир. Улар (ўлганидан кейин) Улуғ кунда (қиёматда) — одамлар (бутун) одамлар Парвардигори ҳузурда (ҳисоб-китоб бериш учун) тик турадиган кунда қайта тирилувчи эканларини ўйламайдиларми?» (Мутаффифун, 1-б).

ЎЗГАЛАР ҲАҚИГА ХИЁНАТ

Оятнинг тушиши сабаби

Маҳмуд Замахшарий тафсирида бундай дейилган: "Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Ясрибга келганларида шаҳар аҳлининг ўлчов ва тарозидан уриб қолиш одати бор эди. Шунда ушбу мазмунли: "(Савдо-сотикда ўлчов ва тарозидан) уриб қолувчи кимсалар ҳолига вой!" (Мутаффифун, 1). "Бас, ўлчов ва тарозини тўла-тўқис ўлчанглар, одамларнинг нарсаларини уриб қолманглар..." (Аъроф, 85) ояти туширилди. Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) уларга оятни ўқиб бердилар ва "Беш нарсага беш нарса сабаб бўлади: қайси қавм аҳдини бузса, Аллоҳ таоло уларга ёвини ҳукмрон қилиб қўяди; қайси қавм Аллоҳ таоло итоатида бўлмаса, уларда фақирлик кўпаяди; қайси қавмда фохшишлик пайдо бўлса, уларда ўлим кўпаяди; қайси қавм ўлчов ва тарозидан урадиган бўлса, уларда қурғоқчилик бўлади; қайси қавм закотни бермаса, уларга ёмғир ёғмай қўяди", дедилар".

Тафсири ва баён

"(Савдо-сотикда ўлчов ва тарозидан) уриб қолувчи кимсаларнинг ҳолига вой!"

Улар ўлчов ва тарозидан уриб қоладиган ва инсонлар ҳақини тўлиқ бермай, хиёнат қиладиганлардир.

Ибн Касир (раҳматуллоҳи алайҳ) тафсирида бундай дейилган: "Молни ўлчаб олганида ноҳақ кўпайтириб оладиган, бошқалар-

га ўлчаб берганида уриб қолувчи кишилар "мутаффиф"лардир".

Мотуридий тафсирида эса: Зужож дейди: "Ҳар бир ўлчаганида оз-оздан ўғирлаб олиб қоладиган одам "мутаффиф" дейилади", деб келган.

Ўлчанадиган молни сотиб олаётган киши сотувчининг тарозидан уриб қолаётганини билиб, шунга рози бўлса ҳам, сотувчининг гуноҳига шерик бўлади. Тарозидан, ўлчовдан уриб қолишнинг ҳаромлиги икки тарафдан бири зарар кўраётганидан эмас, балки Аллоҳ таоло тарозидан уриб қолишни манъ қилгани учундир".

Инсонлар Аллоҳ таоло таъқиқлаган иш, яъни, сотувчининг тарозидан уриб қолишига бефарқ бўлмасликлари, бундай иллатга қарши курашишлари, унинг олдини олишга интилишлари мақсадга мувофиқ.

Ҳазрати Али (розийаллоҳу анҳу) бир куни заъфарон сотаётган кишининг ёнидан ўтиб кетаётганларида, у молни харидорга оғирроқ қилиб тортиб бераётганини кўрдилар. Ҳазрати Али (розийаллоҳу анҳу) унга: "Олдин тарозида тўғри қилиб ўлча, шундан кейин хоҳлаганинча қўшиб бер", дедилар. Демак, сотувчи олдин тарозини тўғри тортиб, зиммасидаги вожибни — харидор истаган миқдорни бериши зарур, сўнг, истаса молидан бир миқдорни харидор халтасига солиб, эҳсон қилиши мумкин.

Ибн Умар (розийаллоҳу анҳу) сотувчи олдидан ўтса, унга бундай дер экан: "Аллоҳдан кўрқ, ўлчовни тўғри қилиб бер, чунки тарозидан уриб қолувчилар қиёмат куни тўхта-тилади, бутун баданларини тер қоплайди".

Икримадан (розийаллоҳу анҳу): "Гувоҳлик бераман, ҳар бир ўлчовчи ва тарозибон дўзахга тушади. Унга: "Ахир ўғлинг ҳам тарозибонку!" дейишди. У: "Гувоҳлик бераман, у ҳам дўзахга тушади", (бу ўринда тарози ва ўлчовдан уриб қолувчилар назарда тутилган) деди.

Баъзи олимлар айтишларича, нафақат

ўлчов ва тарозидан, уриб қолувчилар, балки молнинг айбини айтмай харидорни алдаб сотувчилар ҳам "мутаффиф" ҳисобланади.

Ўлчовдан уриб қолувчилар "ўйламайдиларми...", яъни, "Улуғ кунда улар (вафотидан кейин) қайта тирилувчи эканларини" билмайдиларми? Барча қилган ишлари ҳақида жавоб берадилар-ку?! Баъзи ривоятларда, Ибн Умар (розийаллоху анху) **"Вайлул лил мутоффифин"** сурасини ўқиб, **"Улуғ кунда** (киёматда) — **одамлар** (бутун) **оламлар Парвардигори хузурда** (ҳисоб-китоб бериш учун) **тик турадиган кунда...**" мазмунли оятига етганида, ўқишдан тўхтаб, йиғлади...", дейилади.

Абу Мансур Мотуридидийнинг "Таъвилоту аҳлус сунна", Абу Лайс Самарқандийнинг "Баҳрул улум", Маҳмуд Замахшарийнинг "Қашшоф" тафсирилари асосида Тошкент Ислом университети магистранти
Бадриддин РАҲИМОВ
тайёрлади.

ОЗАРБОЙЖОНЛИК МЕҲМОНЛАР

Шу йил сентябрнинг 27-куни Озарбойжон Республикаси Президенти Илҳом Алиев бошлиқ озарбойжонлик меҳмонлар расмий ташриф билан Ўзбекистонда бўлишди. Гуруҳ таркибда Озарбойжоннинг йирик дин арбоби, Кавказ шайхулисломи Оллоҳшукур Пошшозода ҳам бор эди.

Оллоҳшукур Пошшозода ўз вақтида Ўзбекистонда таълим олгани маълум. Шунинг учун уни Ўзбекистон мусулмонлари идорасида муфтий Усмонхон Алимов бошлиқ идора ходимлари, шайхулисломнинг собиқ мадрасадошлари қизгин кутиб олишди. Дастлаб бир пиёла чой устида юракдан суҳбат бўлиб ўтди.

– Президентимиз шу йил рамазон ойида: "Яқинда Ўзбекистонга – иккинчи ватанингга бораман, бирга юрмайсанми?" деб қолдилар. Жон-жон деб рози бўлдим. Ҳақиқатан мен бу ерда меҳмон эмасман, иккинчи ватанимдаман, дўстларим, устозларим қуршовидаман, – деб тўлқинланиб гапирди Оллоҳшукур Пошшозода.

Пешин намозидан кейин Тошкент Ислом институти талабалари ва устозлари билан учрашув ташкил этилди. Муфтий ҳазратлари Усмонхон Алимов меҳмонни

талабаларга таништириб, унга сўз бердилар.

– Мен сизлардек ёш пайтим бу институтда ўқиганимда бу ерларнинг қадрига балки унча етмагандирман, – деб сўз бошлади шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода, – аммо битириб қайтганимдан бери мен қандай юртда, қайси халқнинг бағрида илм олганимни ҳамиша миннатдорлик билан эсламан. Ўзим Озарбойжонда, озарбойжон оиласида туғилган бўлсам ҳам, менинг маънавий ватаним Ўзбекистон, маънавий отаонам ўзбек халқидир...

Талабалар, устозлар меҳмоннинг ташрифини чиройли тилаклар билан қутлашди. Унга эсдалик совғалари топширилди. Учрашув самимий руҳда ўтди.

ҚОРИЛАР МУСОБАҚАСИ

Ўн олтинчи сентябр куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида Куръони карим ҳофизлари мусобақаси ўтказилди. Унда икки йўналиш (мураттаб, мужаввид қорилар) бўйича йигирма олти нафар талаба маҳоратини синаб кўрди. Мусобақага устозлардан иборат ҳайъат ҳакамлик қилди. Мусобақада талаба қорилардан Алишер Нурмуҳаммедов билан Ихтиёр Абдурахмонов ғолиб бўлишди. Қория қизлар ўртасида Азиза Раҳимова ва Наргиза Машариповалар биринчи ўринларни олишди. Ғолибларга мукофотлар топширилди.

Жалолiddин ҲАМРОҚУЛОВ,
"Таҳфизул Куръон" кафедраси мудири

«МУЛЛА ҚИРҒИЗ» ИСЛОМ ЎРТА-МАХСУС БИЛИМ ЮРТИ

1991 йили Мамлакатимиз мустақиллика эришгач кўпгина вилоятлар қатори Наманганда ҳам Ислом ўрта-махсус билим юрти очилди. Билим юрти 1912 йили қурилган "Мулла Қирғиз Охунд" мадрасасида жойлашган эди.

Мадрасамизга номи берилган, ҳалоллиги ва сажийлиги билан эл орасида обрў-эътибор топган Мулла Қирғиз Охунд 1850 йили Наманган шаҳрида туғилган. Бу зот Қуръони карим ҳофиз, етук олим бўлганлар. 1922 йили етмиш икки ёшларида вафот этганлар.

1998 йили мадраса "Атоуллохон тўра" масжидига кўчирилди. Олдин бу масжид ўрнида "Амир Абдулазиз" мадрасаси ва хонақоҳ бўлган. 1913 йили унинг ўрнида янгидан гумбазли масжид қуришга киришилади. Бино гумбазида гиштдан бўртириб ишланган нақшлар бор. Ҳижозий хат билан айланасига шаҳодат калимаси ёзилган. Қурилиш ишларига ўшанда Мажзуб Намангонийнинг неваралари Атоуллохон тўра раҳбарлик қилдилар.

1927 йили "Атоуллохон тўра" масжиди ёпилади. Совет даврида бинодан турли мақсадларда фойдаланилгани боис нураб, ночор аҳволга келиб қолган эди.

Истиқлол йиллари масжид буткул қайтадан таъмирланди ва бу ерда ёшларнинг таълим тарбия олишлари учун барча қулайликлар яратилди. Ҳозир кенг ва ёруғ ўқув хоналари, кутубхона ва ётоқхона, спорт зали, ошхона, ҳаммом талабалар хизматида. Мадрасада Ҳошимжон қори Юсупов, Шамсуддин қори Охунов, Исҳоқ Махдум Саттиев ва Яҳёхон Тошхўжаев каби таникли уламолар ҳам мударрислик қилишган.

Ҳозир билим юртида юз нафар талаба таҳсил олмоқда. Уларга ўттиздан ортик

малакали мударрис ва ўқитувчи таълим-тарбия беради. Улар орасида фан номзодлари, олий тоифали ўқитувчилар бор. Абдулхай Турсунов, Исроилхон Жабборов, Муҳаммадхон Бадриддинов, Обидхон Икромов, Соҳибжон Фуломов кабилар тажрибали устозларимиздан.

Билим юртида Қуръони карим, тафсир, тажвид, фикҳ, Ислом тарихи, ақоид ва араб тили фанлари билан бир қаторда математика, физика, кимё, инглиз тили, тарих, миллий истиқлол ғояси, маънавият асослари, информатика каби умумтаълим фанлар ҳам чуқур ўргатилади. Бундан ташқари, талабалар турли фанлар ва спорт тўғрақларига қатнашишади.

Жорий йилнинг "Баркамол авлод йили" деб номланиши талабаларимиз ғайратига ғайрат кўшди. Улар вилоятимиздаги таълим

муассасалари ўртасида бўлаётган кўрик-танловларда, спорт мусобақаларида қатнашиб, яхши натижаларга эришишмоқда. Мадрасамизда ташкил этилган ўқув курсларида ёшлар тикувчилик, косиблик каби хунарларни ўрганишяпти. Яқинда енгил автоулов ҳайдовчилари тайёрлаш курси ҳам очилди.

"Огоҳлик давр талаби", "Сиз қонунни биласизми?", "Миллий мафкура" номли деворий газеталаримизда устозлар, талабаларнинг фикр-мулоҳазалари бериб борилади. Билим юртида республика Маънавият-тарғибот маркази, Ёзувчилар уюшмасининг вилоят бўлимлари ёрдамида таниқли олим, шоир ва ёзувчилар билан учрашувлар ташкил қилинади. Мақсадимиз ёшларни эл-юртимиз, миллатимиз равнақига муносиб ҳисса қўшадиган юксак маънавиятли, юқори малакали мутахассислар қилиб тарбиялашдир.

Абдулазиз БОБОМИРЗАЕВ,
"Мулла Қирғиз" Ислom ўрта-махсус билим юрти мудири

ИЛМ ОЛИШ ФАРЗ

Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоху алайҳи ва саллам) муборак ҳадисларида: "Ҳар бир эркак ва аёлга илм олиш фарздир", дея марҳамат қилганлар. Шундай экан, бизлар ҳам илм олишга астойдил интилишимиз керак. Бугун мамлакатимизда ёшлар камолотига катта эътибор бериляпти. Мадрасамизда ҳам талабаларга барча шароитлар яратилган. Албатта, биз ёшлар бундай неъматлардан тўғри фойдаланиб, келажақда Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Фарғоний ва Хоразмий каби буюк аجدодларимизга муносиб инсонлар бўлиб етишмоғимиз зарур.

Муҳаммадбобур НАСРИДДИНОВ,
3-босқич талабаси

МАСЪУЛИЯТ ЮКЛАЙДИ

Билим юртимизда йилдан-йилга шароитлар яхшиланиб боряпти. Замонавий жиҳозланган кенг ва ёруғ кутубхона, интернет тармоғига уланган компьютерлардан фойдаланиш билим ва кўникмаларимизни оширишда жуда қўл келмоқда. Устозларимиз биздан ёрдамларини, насиҳатларини аяшмайди. Уларнинг ўғитларига амал қилиб, билим ва тажрибаларни эгаллаяпмиз. Баркамол авлод йилида биз талаба ёшларга кўрсатилаётган ғамхўрликлар зиммамизга катта масъулият юклайди.

Ғиёсиддин ТОЖИМИРЗАЕВ,
2-босқич талабаси

ҚУРБОНЛИК ҲАҚИДА

Қурбонликнинг ҳукми

Қурбонлик ҳижрий иккинчи йили вожиб бўлган. Қурбонлик қилиш зарурий эҳтиёждан қиймати кумуш нисоби миқдориға етадиган ошиқча мулкка ёки шунча миқдор пулга эга бўлган ҳар бир мусулмонга вожибдир. Қурбонликни сўйиш вақти зулҳижжа ойининг ўнинчи кунини ҳайит намози ўқилганидан бошлаб то ўн иккинчи кунининг шомигачадир. Бу ибодат фақир ва мусофирларга вожиб эмас. Олдин фақир бўлиб, Қурбон ҳайити кунларида бойиб кетган киши ҳам қурбонлик қилиши вожиб. Имом Бухорий ва Муслимдан ривоят қилинган бир ҳадисда: "Бу кун қилинадиган биринчи иш ҳайит намозини ўқиш, ундан кейин (уйларимизга) қайтиб қурбонлик қилишдир. Ким шундай қилса, суннатга мувофиқ йўл тутган бўлади. Ким олдин қурбонлик сўйса, бу қурбонлик эмас, фақатгина оиласига берган гўшт ҳисобланади", дея марҳамат қилинади. Ҳайвонни сўймасдан тирик ҳолида бир йўқсилга бериш қурбонлик ибодати ҳисобланмайди. Бу фақатгина садақа бўлади.

Қурбонлик вожиб бўлган киши, қурбонлик қилмаса, қурбонликка ярайдиган қўйнинг қийматини фақирларга садақа ўлароқ бериши лозим. Бу ҳолда, қурбонлик учун сотиб олган қўйни сўя олмаган бўлса, уни фақирга тирик ҳолида садақа қилиши ҳам мумкин.

Расули Акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳадиси шарифларида бундай марҳамат қиладилар: "Одам боласи учун қурбон ҳайити кунини Аллоҳ таоло йўлида қурбонлик қилишдан ҳам севимли ва мақбулроқ амал йўқ. Шубҳасиз, у сўйилган жонлиқ қиймат кунлари шохлари ва жунлари билан (гувоҳликка) келади. Ҳеч шубҳа йўқ, қурбонлик ҳайвонининг қони ерга тушмасидан олдин (бу ибодат) Аллоҳ даргоҳида қабул бўлади. (Бас, шундай экан) қурбонлик қилиш билан кўнгилларингни хушнуд этинглар"

(Термизий ва Ибн Можа).

Қурбонлик қилинадиган ҳайвонлар

Қўй, эчки, туя, қорамолларнинг эркаги ё урғочиси қурбонликка ярайди. Қурбонликка сўйиладиган туя беш ёш, сигир икки ёш, қўй, жуссадор бўлса, олти ойликдан ошган ва эчки бир ёшга тўлган бўлиши керак.

Биргаликда қурбонлик қилувчилар ҳайвонни бирга сотиб оладилар ёки ораларидан бир кишига ҳайвонни сотиб олиш учун ваколат берадилар.

Қурбонликка танланган ҳайвонлар қусурсиз бўлиши керак. Агар танланган ҳайвоннинг икки ёки бир кўзи кўр бўлса ё ўта даражада ориқ бўлса ёки сўйиладиган жойгача юриб боролмайдиган даражада оқсоқ бўлса ва қулоғи, қуйруғи ёки тана аъзоларининг учдан бир қисмидан кўпроғи кесилган бўлса қурбонликка ярамайди.

Қурбонликни ким сўяди?

Киши қурбонликка келтирилган ҳайвонни ўзи, бўлмаса, ишончли кишига ваколат бериш орқали сўйдириши мумкин. Лекин жонлиқ сўйилишида ўзи ҳам ҳозир бўлиши яхши. Чунки Расули Акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қизлари Ҳазрати Фотимага (розийаллоҳу анҳо): "Қурбонликка олган жонлигинг сўйиляётганида ўзинг ҳам ўша ерда бўл, чунки гуноҳларинг илк томчи... ерга тушмасидан олдин кечирилди", дея марҳамат қилганлар.

Қурбонлик гўштининг тақсими

Шерикли сўйилган туя ё сигир гўшти таҳминан эмас, балки тарозида тортилиб тенг тақсимланади.

Қурбонлик гўштининг ҳаммасини йўқсилларга садақа сифатида тарқатиш ёки бола-чақа учун олиб қўйиш жоиз бўлса-да, энг мақбул йўли – учга бўлиб, бир қисмини қурбонлик сўя олмаган йўқсилларга садақа қилиб тарқатиш, иккинчи қисмини яқин танишларига ва қўшниларига бериш, қолганини оила аъзолари билан ейиш учун олиб қолишдир.

Қурбонлик териси

Қурбонликнинг терисини сотиш ҳам, қассобга ҳақ сифатида бериш ҳам жоиз эмас.

Ҳаким ривоят қилган бир ҳадиси шарифда Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Қурбонликнинг терисини сотган кишининг қурбонлиги йўқ ҳисоби" (яъни, у қурбонлик сўймаган киши кабидир), дея марҳамат қилганлар.

Қурбонлик терисини рўзғор учун керакли (қозон-товоқ каби) ашёларга алмаштирса бўлади. Аммо энг яхшиси муҳтожга беришдир.

Муҳаммад ШАРИФ ЖУМАН

УСТОЗЛИК БАХТИ

Барча соҳаларнинг усталари, мутахассислари бир касб эгалари меҳнати билан шаклланади. Ҳар биримизга кимдир ҳарф ўргатиб, саводимизни чиқарган. Бугун ким, қаерда, қандай вазифада иш-ламасин, қачондир мактабда ўқиган, устозлар тарбиясини олган. Илк бор мактабга борган кунни, қўлига қалам бериб, ёзишни, ўқишни ўргатган ўқитувчисини эсламайдиган одам топилмаса керак. Тўғри, ўқувчилик йиллари сен учун жон куйдирган, ўқиб олим, яхши одам бўлсин дегувчи устозларининг қадрига етмаймиз. Аммо ҳаётнинг катта қозонида қайнай бошлагач, уларни кўпроқ соғинасиз киши. Йўлингиз тушиб, йўқлаб борсангиз, устоз яна кўзлари жавдираб турган, эндигина мактабга қадам қўйган болалар билан машғул эканини кўрасиз. У касбидан зерикмайди. Аксинча, йиллар ўтгани сайин кўнгли ҳам боладек беғубор бўлиб бораверади.

Бир синфда йигирма ё ўттиз нафар ўқувчи бўлса, ҳар бирининг табиати ҳар хил. Устоз уларнинг қалбига йўл топади, фарзандидек юрагига яқин олади. Умрини шу соҳага бағишлаган ўқитувчилар ҳамма жойда бир хил — оддий ва камтар. Шундай инсонлардан бирини яқинда "Ҳазрати Имом" мажмуасида учратдим. Зиёратга келган бу отахон ўттиз беш йил ўқитувчилик қилиб, нафақага чиқибди. У Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида бўлгани, талабаларга яртилган шароитларни кўриб, тўлқинланиб кетганини айтди. "Совет даврида бундай шароитлар қайда эди!" деди.

Эртанги куннинг қандай бўлиши кўп томондан мактабдаги таълим-тарбияга боғлиқ. Чунки фарзандларимизнинг онги-тафаккури шу масканда шаклланади.

Ўктябр ойи устозлар байрами билан бошланади. Биз кўпинча айнан шу куни уларни қутлаймиз, дийдорлашамиз. Аслида, бундай савоб иш учун махсус кунни кутиш шарт эмас. Биз ҳар ўқув куни эрталаб уларни табриклаймиз: Байрамингиз қутлуғ бўлсин, азиз устозлар!

Менинг биринчи устозим — отам миннатсиз, самимий муаллим эдилар. У кишининг машқларидан бирида:

Осонмас ҳар ерда гул кўкартирмоқ,

Осонмас дилларга иморат қурмоқ, деган сатрлар бор.

Раҳматли отам ҳақларида унутилмас, қадри хотираларим бор. Илк бор қаламни отамнинг қўллари билан тутдим — ёзишни ўргандим. Биринчи китобни отам совға қилдилар. Дунёни отамнинг кўзлари билан кўрдим, сўзларидан эшитдим. Ҳар бир қадамимда тиргак бўлдилар.

ОТАМ ҚУРГАН ИМОРАТ

Отам менга борлиқни севдирдилар, ўғит беришда ҳам шу муҳаббатни асос қилдилар. У киши сабаб бутун дунё Аллоҳ таолонинг мулки, инсон эса улар ичида энг муҳтарами эканини билдим. Осмонни, булутларни, тоғларни, бирга кузатдик. Қуёшнинг чиқиши ва ботишини томоша қилдик. Ойнинг ўн беши ёруғ, ўн беши қоронғилигини, вақтни билдиришини отам ўргатдилар. Тунда юлдузларга боқиб, улар митти чирокчалар эмас, коинотнинг улкан борлиғи, адашган қарвон уларга қараб йўлини топишини гапириб бердилар. Танзимиз тупроқ, ризқимиз ҳам у туфайли экани ерга ҳурматимни оширди ва ерни авайлаб босадиган бўлдим. Оёғим остида ўрмалаётган чумоли, оғзида боласига овқат ташиётган чумчуқ, экинларимизга зарар етказадиган чигиртка, кечалари оламни шовқинга тўлдирувчи ҳовуз бақалари, ҳатто шоқолу бўри

каби йиртқич ҳайвонларга ҳам ўзгача нигоҳ билан қарашни ўргандим.

Яхшидан боғ қолади, деганларидек, отамдан катта боғ қолди. Кўнгилларида у киши қурган имора ҳамон мустаҳкам. Ҳалол йўл билан бизларни едириб-ичирдилар. Бир уруғни ерга қадагунча, неча ҳикмат топардилар. "Ерни алдаб бўлмайди", дея астойдил ишлардилар. Қийналишларига жим қараб туролмасдим. Шундай кезлар "тоғни урса талқон қиладиган" йигит бўлиб, отажонимнинг оғирларини енгиллатиш-ни истардим...

Энди билсам, отамнинг ҳар бир ҳаракати ибрат, насихат экан. Отам олмани мисол қилиб, ер думалоғини таърифлаганлари эсимда. Иккига бўлиб, пўстини ернинг қобиғига, ичини — этига, уруғ жойлашган қисмини — ер мағзига ўхшатиб, ер ҳақида содда тушунча берувдилар. Ўрикнинг мағзини илмга, буғдойнинг эгилган бошоқларини илмли одамга ўхшатар, илмли киши тавозели бўлади, дердилар.

Бир куни китоб ўқиётиб: "Шундай ота бўлинг, фарзандингиз, энг яхши ота менинг отамдир, деб фахрлансин" деган жумлага дуч келдим. Жуда севиндим. Чунки менинг отам бу ишни аъло даражада уддалаган эдилар.

Муҳаммад СИДДИК

Зебунисо ҲУСАЙН қизи

Абдурахмон РАЪФАТ ПОШО

С

уроқа ибн Молик ибн Жаъсам Киноний (Аллоҳ ундан рози бўлсин), машхур саҳобийлардан эди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Ясрибга кўчаётганларида у зотни таъқиб этган. Шу воқеадан кейин Ислому билан шарафланган. Кўплаб муҳорабаларда, хусусан, Абу Жаҳлнинг енгишда жонбозлик кўрсатган. Пайғамбаримиздан ўн тўққизта ҳадис ривоят қилган. Ҳазрати Усмон даврида ҳижрий 24 (милодий 645) йили вафот этган.

СУРОҚА ИБН МОЛИК

...Бир куни эрталаб курайшликлар ўртасида: "Муҳаммад (алайҳиссалом) ярим тунда Маккани тарк этган эмиш", деган гап оралаб қолди. Олдинга Курайш улуғлари бу хабарга ишонишмади. Улар Пайғамбарни Бани Ҳошим қабиласидан излашга тушишди, унинг тарафдорлари хонадонларига бирмабир кириб чиқишди. Абу Бакр уйига яқинлашишганида ичкаридан унинг қизи Асмо чиқди. Абу Жаҳл ундан:

— Қизча, отанг қаерда? — деб сўради.

— Унинг қаердалигини билмайман, — деди у.

Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) Маккадан чиқиб кетганига ишонч ҳосил қилган курайшликлар ғазабга тўлишди. Пайғамбарнинг қайси тарафга кетганини аниқлаш учун изқуварлар ёллаб, ахтаришга тушишди. Изқуварлар Савр тоғига етишгач, Курайш улуғларига:

— Шерикларинг бу ғордан узокқа кетмаган, — дейишди.

Улар адашишмаган, Муҳаммад (алайҳиссалом) шериклари Абу Бакр (розийаллоҳу анҳу) билан ғорга яширинишган эди. Аллоҳнинг иродаси билан изқуварлар уларни тополмай, изларига қайтиб кетишди. Аммо Курайш катталари Макка ва Ясриб оралиғида яшовчи барча қабилаларга: "Ким Муҳаммадни тутиб келса, мукофотига юзта зотдор туя берамиз", деб хабар жўнатишди.

* * *

Сууроқа ибн Молик одатича Қудайдаги курайшликлар тўпланадиган майдонлардан бирида эди. Шу пайт чопар Курайш улуғларининг мукофотга юзта туя атагани ҳақидаги хабарни келтирди. Сууроқа бунини эшитиши билан нима қилиб бўлса-да ана шу катта мукофотни қўлга киритишга қарор қилди. Бошқалар шерик бўлмасин деб ҳеч кимга ниятини билдирмади. Худди шу пайт қабилadoшларидан бири:

— Ҳозир ёнимдан уч киши ўтиб кетди, улар Муҳаммад, Абу Бакр ва йўлбошловчи бўлса керак, — деб қолди.

— Улар йўқолган туясини излаётган фалончининг болалари эди, — деб эътироз билдирди Сууроқа. Қабилadoши бу гапга ишонди.

Шундан сўнг Сууроқа бошқалар эътиборини тортмаслик учун майдондан секингина чиқиб, уйига борди. Хизматчига отини яширинча водий ичкарасига элтиб боғлаш, камонини унинг яқинига яшириб қўйишни буюрди. Кейин ўзи ҳаммадан бекитиқча орқа эшикдан чиқиб жўнади. Отига минди ва Аллоҳнинг пайғамбари (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) изларидан қувиб кетди.

* * *

Сууроқа жон-жаҳди билан отини елдириб борар экан, бирдан насли тоза чопқир оти нима-

гадир қоқилиб, ўзи эгардан учиб тушди. "Бу қанақаси, зотдор от ҳам шунақа бўладими?" дея жаҳли чиқди. Яна эгарга минди. Кўп ўтмай от яна қоқилиб кетди. Бу сафар Суруқанинг газаби кўзгади. У ортга қайтиб кетмоқчи ҳам бўлди, аммо мукофотга бериладиган юзга туяни ўйлаб, таъқибни давом эттирди.

Оти қоқилган жойдан унча узоқлашмай туриб Суруқа Пайғамбаримизни (алайҳиссалом) ва икки йўлдошини кўрди. Йигитнинг қўллари камонга чўзилди, лекин бирдан иложсиз қотиб қолди...

У отининг оёқлари ерга ботиб кетаётганини аниқ кўрди. Бунинг устига, от калласи олдида қуоқ тутун пайдо бўлиб, от билан чавандознинг кўзларини тўсиб қўйган эди. Суруқа отни қамчиледи, аммо у худди темир билан миҳлаб қўйилгандай жойидан мутлақо жилолмас эди. Суруқа овозининг борица Мухаммад (алайҳиссалом) билан йўлдошларига қичқирди:

— Хой сизлар! Парвардигорингизга айтинг, отимнинг оёқларини бўшатсин, сизларни таъқиб қилмасликка қасам ичаман!

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) Аллоҳдан унинг отини бўш қўйишни сўрадилар. Аммо бойлик илинжи яна Суруқани йўлдан оздирди. У қочқинларга етиб олиш учун отини тезлатди. Аммо бу сафар от оёқлари ерга олдингидан ҳам чуқурроқ ботиб кетди. Суруқа яна қочқинлардан ёрдам сўрашга мажбур бўлди:

— Сизларга барча озуқаларимни, эгар-жабдукларни қуролимни ҳам бераман, мана, олинглар! Ортларингдан сизларни таъқиб қилиб келаётганларни қайтаришга Аллоҳ хузурда ваъда бераман!

Пайғамбар ва унинг йўлдоши Суруқага:

— Озуқанг ва анжом-қуролларинг ўзингга буюрсин, лекин таъқибчиларни тўхтатиб қолсанг, яхши бўларди, — дейишди.

Шундан сўнг Фаҳри коинот Аллоҳ таолога илтижо қилдилар. Суруқанинг оти бўшалди. Ортига қайтишга чоғланган Суруқа яна бундай деб қолди:

— Менга қаранглар, Аллоҳга қасам, сизларга ҳеч қачон асло зарар етказмайман.

— Биздан нима истайсан? — деб сўрашди.

— Эй Мухаммад (алайҳиссалом), ишингиз тантана қилиб, динингиз эътироф этилишига ишонаман. Ўшанда олдингизга борсам, мени ҳурмат билан кутиб олишга ваъда беринг. Бу ҳақда менга бирор ёрлик ёзиб беринг...

Аллоҳнинг элчиси Абу Бакрга суяк парчасига ёрлик ёзиб беришни буюрдилар, сўнг ёрлик Суруқага топширилди.

Суруқа ортига қайтаркан, йўлда Расулulloҳни (алайҳиссалом) қувиб келаётган одамларни кўрди. У таъқибчиларга:

— Орқага қайтаверинглар! Мен ҳаммаёқни текшириб, уларни тополмадим. Менинг уста изқуварлигимга шубҳа қилмасанглар керак? — деди.

Бу гапдан сўнг одамлар ортларига қайтишди. Суруқа Мухаммад (алайҳиссалом) ва ҳамроҳлари эсон-омон Ясрибга етиб олишганини эшитмагунича у зот билан учрашгани ҳақида ҳеч кимга индамади. Кейин бўлган воқеани одамларга айтди. Суруқанинг Пайғамбаримиз билан учрашганини эшитган Абу Жаҳл уни лапашангликда ва кўрқоқликда айблади, шундай қулай имкониятни кўлдан чиқаргани учун койиди. Бу таъналарга жавобан Суруқа:

— Э Абу Ҳакам, отимнинг оёқлари ерга қандай ботиб кетганини кўрганингда Мухаммаднинг чиндан ҳам пайғамбар эканига заррача шубҳанг қолмасди, — деди.

* * *

Орадан йиллар ўтди. Бир пайтлар ярим тунда яширинча Маккани тарк этган Ҳазрати Мухаммад (алайҳиссалом) минглаб издошлари қуршовида она шаҳарларига кириб келдилар. Қурайш аслзодалари кўрқувдан дағ-дағ титраб: "Энди бизга нима бўлади?" деб туришарди. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ўзларига хос бағрикенглик билан: "Сизлар озодсизлар, бораверинглар!" дедилар. Шунда Суруқа ибн Молик (розийаллоху анху) Сарвари олам хузурларига Исломни қабул қилганини билдириш учун борди. У бундан ўн йил олдин ўзига ёзиб берилган ёрликни олишни ҳам унутмади. Соқчилар уни бир неча марта ҳайдашса ҳам, бир амаллаб туя минган Расулulloҳга (алайҳиссалом) яқин борди ва қўлидаги ёрликни кўтариб, хитоб қилди:

— Эй Аллоҳнинг элчиси, мен Суруқа ибн Моликман, менда сизнинг ёрлигингиз бор...

Пайғамбар (алайҳиссалом) уни хузурларига чорлаб, бундай дедилар:

— Эй Суруқа, яқинроқ кел, бугун эзгу ишлар ва ваъдалар бажариладиган кун...

Суруқа Ҳазрати Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) хузурларида мусулмон бўлганини эълон этганида, у зот Суруқани дуо қилдилар.

Аҳмад МУҲАММАД
таржимаси

М

усулмонлар билан насронийлар жаҳон аҳолисининг ярмидан кўпроғини ташкил этишади. Уларнинг ўзаро аҳил-иноқ яшашлари бутун Ер юзиде тинчлик ва дўстликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эгадир. Муслмон-насроний алоқаларини мустаҳкамлашда самарали йўллардан бири тарихда бўлган ибратли воқеаларни тез-тез одамларга эслатиб туришдир. Шу мақсадда Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) насронийларга мактубини эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Милодий 628 йили "Эъзозли Катерина" ибодатхонасининг бир гуруҳ вакиллари Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига келиб, у зотдан ёрдам сўрашади. Ушанда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) насронийларнинг ҳуқуқлари баён этилган ушбу мактубни ёздирадилар.

Эслатиб ўтамиз, "Эъзозли Катерина" Сино тоғи этагида жойлашган бўлиб, жаҳонда энг эски ибодатхона ҳисобланади. Унинг кутубхонасида насронийликка доир жуда кўп қўлёзмалар бор. Биноси жаҳон маданий мероси рўйхатида киритилган. Бу ибодатхона насронийлик тарихининг муслмон диёрида ўн тўрт асрдан бери авайлаб сақланаётган хазинасидир.

ПАЙҒАМБАРИМИЗНИНГ (алайҳиссалом) НАСРОНИЙЛАРГА МАКТУБИ

"Ушбу мактуб Абдуллоҳнинг ўғли Муҳаммаддан (алайҳиссалом). Бу хат узоқ-яқинда яшовчи насронийликни қабул қилганлар билан ўртамиздаги битимдир, биз улар билан биргамиз. Чиндан ҳам мен, саҳобалар ва менинг издошларим уларни ҳимояга олдик. Чунки насронийлар бизнинг юртдошларимиз. Шу боис мен уларни хафа қиладиган ҳар қандай

хатти-ҳаракатга Аллоҳ иродаси билан қарши чиқаман.

Улар билан муносабатда ҳеч қандай мажбурлаш ишлатилмаслиги керак. Уларнинг қозилари ўз мансабларидан четлатилмагани каби, руҳбонлари ҳам ибодатхоналардан қувилмайди. Ҳеч ким уларнинг дин уйини бузмайди, унга зарар етказмайди, у ердан ҳеч ким ҳеч нарсани уйига олиб кетмайди.

Агар бирор киши у ердан у ёки бу нарсани олса, у Аллоҳнинг амрига қарши чиққан, Пайғамбарга итоатсизлик қилган бўлади. Улар чиндан ҳам ҳар қандай тажовуз ховаридан ҳимоя кафолатини берганимиз иттифоқчилардир.

Ҳеч ким уларни бир жойдан бошқа жойга кўчишга ёки ғазавотда қатнашишга мажбур қилмайди. Уларни ҳимоя қилиб муслмонлар курашишлари зарур. Насроний аёлнинг муслмонга турмушга чиқиши фақат унинг ихтиёри билан бўлиши керак. Унинг ибодат учун черковга боришига тўсқинлик қилиш тақиқланади. Уларнинг черковларига ҳурмат кўрса-

тилади. Уларнинг церковларини тиклашларига, Аҳдларнинг эътиборини сақлашларига халал бермаслик зарур.

Мусулмонлардан ҳеч ким қиёмат кунигача ушбу битимни бузиши мумкин эмас".

* * *

Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) насронийларга ушбу мактубларида биринчи ва охириги жумлалар жуда муҳимдир. Улар мактуб моҳиятига абадийлик ва умумийлик тусини беради. Мактубда мусулмонлар насронийлар билан, олисдами ё яқиндами, ҳамиша ёнма-ён экани таъкидланади. Бу эса мактуб фақат "Эъзозли Катерина"га тегишли эмаслигини билдиради. Ушбу битим қоидаларига қиёматгача содиқ қолиш буюрилиши унинг амал қилиш муддатини чекламоқчи бўлганларга қаттиқ огоҳлантиришдир. Ушбу ҳужжатнинг яна бир муҳим томони унда насронийларга ҳеч бир шарт, ҳеч қандай мажбурият юкланмаганидир.

Ислом тарихига доир тарихий манбаларда диний бағрикенгликнинг юксак намуналари ҳақида ҳикоя қилувчи ҳужжатдалиллар жуда кўп. Уларни ўқиган, билган ҳар бир диндошимиз ибратли инсон бўлишга, одамларга доимо яхшилик қилишга интилиши табиий. Албатта, эзгуликка интилиш ҳар биримизнинг фитратимизда бор. Ким кўнглидаги ана шу интилишни бўғар экан, инсонийликнинг асосий хусусиятини рад этган, барбод қилган бўлади.

Муктадир ХОН,

*Делавера университети
исломий фанлар бўлими раҳбари
(АҚШ)*

ГУНОҲЛАРГА ҚАЙТМАСЛИК АҲДИ

Тавба-тазарру инсоннинг қилган ёмон ишларидан пушаймон бўлиши ва у гуноҳларни бошқа такрорламаслик учун берилган аҳдидир. Куръони каримда: «...**Албатта, Аллох таоло** (шунгача билмай йўл қўйган хатоларидан) **чин тавба-тазарру қилувчиларни ва обдон покланиб юрувчиларни севади**» (*Бақара, 222*), дейилган. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) гуноҳ ва хатолардан пок бўлсалар ҳам кунига юз бор Аллох таолодан гуноҳлари кечирилишини сўрар эканлар. Ҳадисда: "Гуноҳдан тавба қилувчи гўё гуноҳи йўқ инсон кабидир" (*Ибн Можа ва Табароний*), дейилган. Ҳасан Басрий (Аллох раҳмат қилсин): "Мўмин банда эртага қулоғидан, кўзидан, тилидан ва бошқа аъзоларидан сўралишини яхши билади", деганлар.

Умрнинг ҳар дақиқаси фанимат билиб, тавба-тазарру қилишга, гуноҳ амаллардан тийлишга ҳаракат қилиши лозим. Донишмандлар: "Инсоннинг энг яхши кун тавба-тазарру қилиб, Аллох таолога қайтган кунидир", дейишади. Яхё ибн Муоз (Аллох раҳмат қилсин): "Мен учун энг катта манманлик – пушаймон бўлмасдан, гуноҳларда давом этиш, тоатибодат қилмай туриб, жаннатни орзу қилиш... Жаннатни хоҳлаган киши ёмон ишлардан тийилади, дўзах азобидан кўрққан одам гуноҳлардан тавба қилади", деган эканлар.

Ҳар кун ўзимизни ўзимиз ҳисоб-китоб қилсак, йўл қўйган хатоларимиздан пушаймон бўлсак, охирадда савол-жавобларимиз осон кечади. Фафлатда қолган кимса шайтоннинг йўриғига осон эргашади. Гуноҳларга такрор қайтиш, берган аҳдини бузиш, ваъдага вафо қилмаслик бўлади.

Аллох таолонинг тавба-тазарру эшиклари ёпилмасидан гуноҳларимиз кечирилишини сўраб, ёмонликлардан тийилиб, яхши амалларда ғайратли бўлайлик. Шунда, иншааллох, юзимиз ёруғ, охиратимиз обод бўлади.

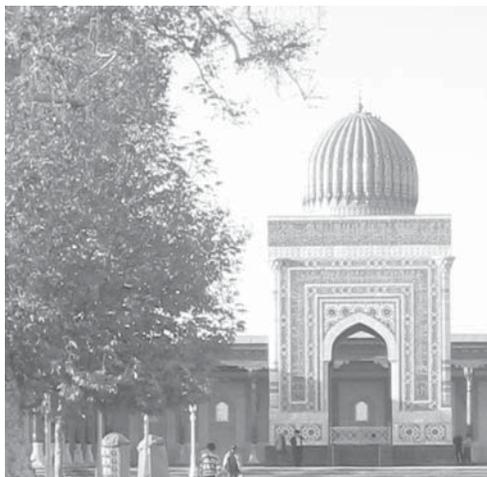
Раҳматуллох НУРМАТОВ,

*Тошкент шаҳри "Шайх Зиёвуддинхон"
жоме масжиди имом-хатиби*

Фарзандларини еру кўкка ишонмай юрган Фотимани Аллоҳнинг яна бир имтиҳони кутарди. Бир кун гўдак ўғли Муҳаммад атак-чечак қилаётиб, йиқилди. Шунда ерда ётган бир шохча унинг кўзига заха етказди. Орадан уч-тўрт кун ўтгач она фарзандининг кўрмаётганини билди. Фотима дунёни унутди, Аллоҳга нола қилди. Шу топда ўғлининг кўра олиши эвазига ҳамма нарсасини беришга тайёр эди. Катта ўғли билан бирга бухоролик машхур табибниқига жўнашди.

БУХОРИЙНИНГ ОНАСИ

Қартайган, кўзлари қисик, титроқ кўлли табиб ўғлини обдон синчилаб кўриб, даволашга ожиз эканини айтди. "Шифо ёлғиз Аллоҳдан!" деб таскин ҳам берди. Фотима табиб ҳузуридан бўшашиб, оёқ-кўли ҳолсиз қайтди.

Шу соатдан бошлаб Фотима саросимага тушди. Неча кундир, тунлари бедор, кундузлари рўзадор. Аллоҳга илтижо билан ёлворади, фарзандининг касалига шифо сўрайди.

Ана шундай кунларнинг бирида жуда толиқиб, озроқ ухлаган эди, туш кўрди. Ҳасса тутган баланд бўйли, юзи нурли,

кўркем соқолли бир қария тушига кирди. Кейин билса, бу зот Иброҳим халилуллоҳ (алаҳиссалом) эканлар. У киши Фотима қаршисига келиб, унга хурсанд ҳолда: "Эй аёл, Аллоҳга кўп ёлбориб йиғлаганинг, тинмай дуолар қилганинг самарсиз кетмади, меҳрибон Аллоҳ ўғлинига кўзларини қайтариб берди", деди.

Уйқудан юраги ҳаприқиб уйғонди. Шошилинич ўғли ётган хонага чопди. Кириб қараса, кўзи яна ҳаммаёқни кўра бошлаган ўғли ўринда жилмайиб ётарди. Аёл умид-илтижоси мукофотига берилган бу яхшилиқдан чексиз севинди. Аллоҳга ҳисобсиз шукрлар айтди, ҳамду сано йўллади.

Онаси суюб-ардоқлаб ўстирган бу бола кейинчалик ҳадис илмининг султони, улуғ муҳаддис Муҳаммад ибн Исмоил Бухорий (Имом Бухорий) бўлиб етишди.

Ахмад МУҲАММАД
тайёрлади.

ОИЛАМИЗ ШАЪНИ

Аслиддин Суюновнинг "Оммавий маданият кўланкаси" номли мақоласини ("Ҳидоят" журнали, 2010 йил 6-сонда) ўқиб, баъзи мулоҳазаларимни ўртоқлашгим келди. Миллий ўзлигини унутаётган айрим ёшларимиз хорижликларнинг кийим ва қилиқларидан андоза олишяпти. Бундай бемаъниликлар аслида "оммавий маданият" тарғиботчиларининг маънавиятимиз илдизларини кесишга уринишлари эмасми?..

Кўча-кўйда бемалол папирос тутатиб туриш ёхуд пиво ичиб ўтириш аёлларга асло ярашмайди! Бундай аёл-қизлар келажакда қандай соғлом зурриётни дунёга келтиришлари мумкин?! Ахир улар ҳам оналар ёки ҳадемай она бўладиган инсонлар-ку?

Ҳар бир нарсанинг калити бўлганидек, камолотга, маданиятга илм, ҳаё ва чиройли одоб билан эришилади. Ҳар ким ўз оиласи шаънини, қадр-қимматини сақласа, иншааллоҳ, келажакда юзимиз ёруғ, бахтли инсонлардан бўламиз.

Ҳикматуллоҳ САМАДОВ,
ўқитувчи

ОТА РОЗИ – ХУДО РОЗИ

Хўжайиним билан заводда танишганмиз. Бир-биримизга кўнгил кўйгач, турмуш қурмоқчи бўлдик. Аммо уйдагиларим негадир унинг совчиларни қайтаришди. Қайсарлигим тутиб, "Мени фақат шу йигитга бера-сизлар!" деб оёқ тираб олдим. У билан бир умр аҳил яшашга, ҳар қандай вазиятда ҳам бир-биримизни қўллашга аҳдлашдик.

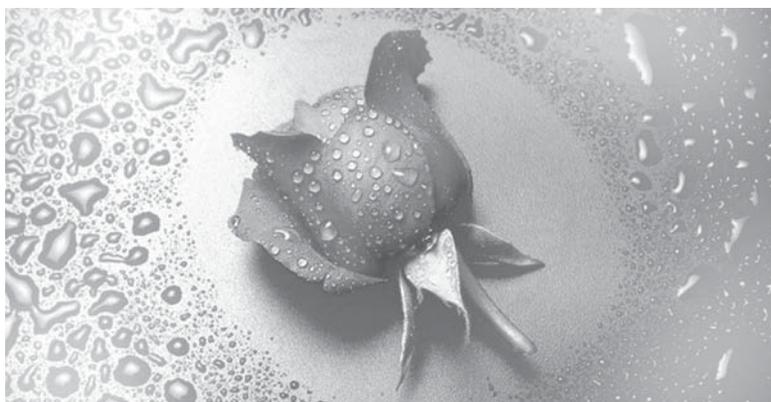

ПЕЧАК БИЛАН ГУЛ

Биринчи фарзандимиз туғилган кезлар... Хурсандлигимизнинг чеки йўқ. Бир куни иккимиз зиёфатдан кечроқ қайтаётган эдик. Қоронғида йўлакларнинг ўнқир-чўнқирини унчалик билинмайди. Болани хўжайинимга бердим. Кўп юрмасимдан нимагандир қоқилиб, қаттиқ йиқилдим. Кўзимга ўткир нарса санчилди. Оғриқ зўридан қичқириб юбордим... Кўп даволандим, бўлмади. Битта кўзим кўрмай қолди. Эримнинг феъли феъли ўзгара бошлади. Ҳали ундан, ҳали бундан айб топиб, жанжал қилар, бўлар-бўлмасга урар эди. Хуллас, ота-онамнинг розилигисиз, кўнгилихиралик билан бўлган никоҳимиз бузилди. Боламни ёлғиз вояга етказгунимча бошимдан қандай кунлар ўтганини Яратгандан бошқа билмайди. Шу боис ҳаммага ота-онасини қадрлашни, ҳар ишни уларнинг яхши дуолари билан бошлашни тавсия қиламан.

ФАРИДА,
Тошкент

Саъдийнинг "Гулистон"ида бундай ҳикоя келтирилади: "Бир боғда хушбўй, гўзал гул билан оддий печакни ёнма-ён кўрдим. Печак гул шохларига чирмашган эди. Хайрон бўлиб, сўрадим:

— Шундай чиройли гул оддий печак билан бир жойда ўсиши мумкинми?

Бу гапимни эшитиб, печак йиғлади ва деди:

— Сенинча, бу гулнинг ёнида туришга муносиб эмасманми? Аллоҳнинг марҳамати туфайли гўзал гуллар қаторида бир гулзорда ўсдим. Улар қаби Аллоҳнинг неъматларидан баҳра оляпман.

— Яъни, ҳаётингдан мамнунсан?

— Меҳрибон Раббим неъматларидан мени маҳрум этмади, яна чиройли гул билан ёнма-ён ўсдим. Шундай бўлгач, ҳолимдан шикоят қилсам ярашадими?!"

Бу ҳикояда барчамизга, айниқса, ҳаётдан, ишидан, соғлиғидан ва бошқа нарсаларидан доим нолийдиганлар учун ибрат бор. Чунки инсон сабр, шукрдан узоқлашдими, теварақдаги воқеа-ҳодисаларга ҳикмат назари билан боқмайди. Нарсанing фақат кўринишига қараб хулоса чиқаради.

Одамларнинг ташқи кўриниши, билими, бойлик, обрў, мавқелари бир-бириникидан фарқли. Табиий, биз кўпинча зоҳирига қараймиз: "Қандай қилсам, фалон кишига ўхшаб бойийман?", "Нима қилсам, фалончидан чиройли бўлишим мумкин?", "Фалончидан ҳам баландроқ амалга қайси йўл билан эришсам экан?..." Ҳолимиздан хабарсиз, биз-

да бор ва шукр қилишимиз керак бўлган неъматларни ёддан чиқарамиз... Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Қайси бирларингиз ўзингиздан бойроқ ёки кўркамроқ одамни кўрсангиз, тезда ўзингиздан камбағалроқ ва хунукроқ одамлар ҳам борлигини эсланг" (*Муттафақун алайҳ*), деган насиҳатларини унутамиз. Фақат юқорига қараймиз.

Кодир Аллоҳ инсонларни аёл ва эркак қилиб — фақат жинсиятдагина эмас, бошқа хусусларда ҳам фарқли яратди. Борликдаги бошқа мавжудотларда ҳам шундай фарқлилик — кеча ва кундуз, қиш ва ёз... Бундай мисоллар кўп, аммо уларнинг ҳеч бирида адолатсизлик ё тенгсизликни кўрмайсиз. Чунки ҳаёт гўзаллиги унинг фарқли томонлари билан. Шайх Саъдий "Гулистон"да келтирганидек, оддий печак билан гўзал гулнинг ёнма-ёнлигисиз ҳаёт аслида чиройини йўқотади. Гул ва печак бир-бирларига боқиб, ўзларига беҳисоб неъматлар ато этилганини англашдан маҳрум қолишади.

Фарқлиликлар яратилганларни бири-бирдан узоқлаштирамайди, аксинча, яқин қилади. Бой закот бергани учун баланд, фақир олгани учун хор ҳисобланмайди. Биз чиройли деб баҳо берган киши хунук деб билган кимсадан айни жиҳати билан юксак эмас, асло. Фарқларга устунлик ёки хорлик белгиси деб қараш зоҳирга боқиб хулоса чиқаришдир. Шундай экан, қарашларимизни ўзгартиришимизга тўғри келади: яъни, ҳамма нарсага ҳикмат дарчасидан боқсак, ҳикоядаги печак ўт қаби: "Кўряпсизми менга Аллоҳ тало ато этган неъматларни? Мени шундай чиройли гул билан ёнма-ён қилди!" дея оламиз. Теварақдаги воқеа-ҳодисаларга соғлом назар билан боқиш, тўғри хулоса чиқариш — бахтнинг асоси. Бошқаларга берилиб, бизга ато этилмаган неъматларнинг саногини олиш эмас, бизда борларининг шукрини адо этишнинг ўзи бахтдир.

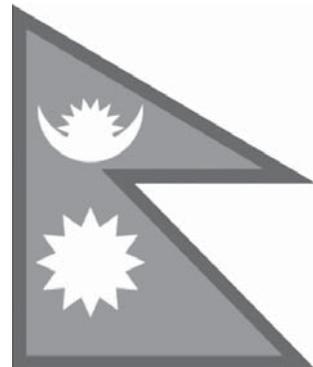
Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи

НЕПАЛ РЕСПУБЛИКАСИ

Майдони: 147 181 кв. км.
Аҳолиси: 23,5 миллион киши.
Пойтахти: Катманду шаҳри.
Тузumi: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тузилиши: 14 ҳудуд (анчол)га бўлинади.
Йирик шаҳарлари: Биратнагар, Лалитпур.
Пул бирлиги: непал рупияси.

Жуғрофий ўрни. Непал қироллиги Жанубий Осиёда жойлашган, шимолда Хитой билан, қолган уч томонда Ҳиндистон билан чегарадош. Дунёдаги энг баланд саккиз тоғ чўққисининг еттаси, шу жумладан, Жомолунгма (8848 метр) Непал ҳудудидадир.

Тарихи. Непал водийлари, Палва, Бутавал вилоятлари тарихи милоддан беш юз йил олдинги афсоналарда тилга олинади. Яқин-яқингача бу ерда аслзода уруғлар ўртасидаги тўқнашувлар одатий ҳол эди. Кейинчалик тарқоқ ҳудудлар ягона қироликка бирлашди ва мамлакат Ҳиндис-

тон паст-текисликларидан кўчиб келганлар кўним топадиган жойга айланди. Саккизинчи-тўққизинчи асрларда мажбурий Ҳиндукийлик динига киритилишдан қочган буддавийлар Непалга интилишди. Улар кейинчалик Кичик Ҳимолайдаги ихчам-ихчам князликларда обрўли мансаб-мақомларни эгаллашди. Тахминан 1639 йиллари Тибет қироли Непал ҳукмдори Брестуннинг қизига уйланди, бу никоҳ Непал шимоли ва Тибетда буддавийлик тарқалишига ва икки мамлакат ўртасида иқтисодий алоқалар ривожланишига олиб келди.

ларни босиб олди. Сўнгра ҳозирги Непал ерларидан ташқарига ҳам кўз олайтира бошлади, аммо уларнинг Тибетга юришини Тибет ва Хитой қўшинлари тўхтатиб қолишди. Сегаулий шартномасига кўра, Непал ўзининг ғарбий ҳудудларини, терайлар ўлкасини ва Секқимнинг бир қисмини ингизларга беришга мажбур бўлди. Ўн тўққизинчи асрда Ҳиндистондаги сипайлар кўзғолонини бостиришда ёрдам бергани эвазига Непал 1816 йили йўқотган ҳудудларини қайтариб олди.

Ўн саккизинчи асрнинг иккинчи ярмида Горкха князлиги ҳукмдори Нараян Шоҳ Непалнинг Катманду водийидаги ҳокимларнинг ўзаро жанжалларидан фойдаланиб, бу ер-

1959 йили Непалда демократик асосдаги конституция қабул қилинди, аммо шунга қарамай, қирол барча асосий имтиёзларини сақлаб қолди. 1990 йил 6 апрелда қирол Бирендра мамлакатда турли партияларнинг фаолият кўрсатишига рози бўлди ва чекловсиз ҳокимиятга эга бўлиш ҳуқуқидан воз кечди. 2008 йилдан Непал республика деб эълон қилинди ва давлат бошлиғи президент бўлди.

Иқтисоди. Непал иқтисоди қишлоқ хўжалигига асосланган. Бу ерда донли экинлар, шакарқамиш, мойли экинлар, каноп, чой, тамаки, зираворлар экилади. Чорва ҳайвонларидан кўтос, зебу, қўй-эчки, от боқилади. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган корхоналари бор. Ёғочтахта тайёрлаш, ҳунармандлик, қўлбола усулда темир рудаси, кўмир, мис қазиб олиш бирмунча ривожланган. Четга жун гиламлар, тери-чарм, кийим, каноп, ғалла, картошка, шифобахш ўтлар, чорва ҳайвонлари

сотлади. Чет элдан оғир машинасозлик ва кимё маҳсулотлари, транспорт ускуналари, асосий саноат моллари, дори-дармон сотиб олади. Ҳиндистон, Тайланд, Япония, Сингапур, АҚШ, Олмония, Швейтсария билан иқтисодий алоқалар ўрнатган.

Аҳолиси. Непал аҳолиси келиб чиқиши ҳинд-непал (80 фоиз) ҳамда тибет-непал (20 фоиз) бўлганлардан иборат. Непал халқи давлат тили бўлмиш непалидан ташқари яна йигирмадан ортиқ маҳаллий лаҳжаларда сўзлашади. Аҳолининг ўртача зичлиги бир квадрат километрга 173,2 кишидан тўғри келади. Водийларда яшовчиларнинг уйлари бамбук дарахти ёғочларидан тикланади, деворлари лой ва гўнг аралашмасидан бўлади. Бундай уйлар ёзда салқин, қишда иссиқ бўлади. Тоғли туманларда эса сомон аралаштирилган хом ғишдан

қурилиб, томига сопол лаппаклар териб чиқилади.

Дини. Непалда давлат дини ҳиндукийликдир, унинг вакиллари жами аҳолининг 80,6 фоизини ташкил этади, буддавийлар эса 10,7 фоиз. Аҳолининг тўрт фоиздан ортиғи (940 минг киши) мусулмонлардир. Оз сонли насронийлар ҳам бор. Непалда ҳиндукийлар ва буддавийларнинг машҳур меъморий ёдгорликлари бор, ҳар йили уларни кўргани минглаб одамлар келишади.

Ислон дини Непалга ҳиндистонлик мусулмонлар орқали кириб келган. Мамлакат пойтахти Катманду ва бошқа йирик шаҳарларда бир неча масжид фаолият кўрсатяпти. Диний ходимлар асосан Ҳиндистон таълим масканларида тайёрланади.

Аҳмад ТУРСУН

Манбалар:

1. "Страны мира", справочник. Москва, 2003 г. стр. 223-226.
2. "Атлас мира", справочник. Москва, 2003 г. стр. 52-53.
3. "Кингфишер. Географическая энциклопедия" (рус тилида), Лондон, 2004 г.
3. Интернет сайтлари.

ЖАМИЯТ БАРҚАРОРЛИГИГА ТАҲДИД

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида мухтарам Юртбошимиз: "Биз халқаро терроризмни ота-боболаримиздан қолган муқаддас динимиз — Ислом дини билан боғлашдек хавфли ният ва уринишларни кескин қоралаймиз", деб халқимизнинг қўпоровчилик, зўравонликка қатъий мурасасизлигини билдирдилар.

Шу билан бирга, Юртбошимиз: "...бугун диндиёнатимизни уни бузиб талқин этаётган кимсалардан химоя қилмасак — шундай хатарни яқин тарихимизда ва бугуннинг ўзида ҳам бошимиздан кечирмоқдамиз — одамлар, айниқса, ҳаёт тажрибаси, онгу тафаккури ҳали етарли бўлмаган ёшларимиз эртага ана шу кучларнинг машғум таъсирига тушиб қолиши мумкин"¹, деб огоҳлантирганлар.

Дунёдаги террорчилик тузилмаларининг шаклланиши, қўпоровчи ташкилот ва гуруҳларга айланишининг илдизлири узок ўтмишга бориб тақалади. Шу сабаб турли бузғунчи фирқалар тарихи, гоёлари ва иш услубларини тадқиқ этиш муҳим вазифалардан биридир. Бу борада, айниқса, Абдулқохир ибн Тохир ибн Муҳаммад Бағдодий, Муҳаммад ибн Абдулкарим Шахристониини тилга олиш мумкин. Улар адашган фирқа ва оқимларнинг иш услубларини синчковлик билан ўрганишган ҳамда аҳли сунна вал жамоа ақидавий қарашлари асосида уларга раддиялар беришган.

Бузғунчи фирқаларнинг юзага келиши ҳақида Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) олдиндан огоҳлантирганлар. Аҳли сунна ва жамоа олимлари Исломда эътироф этилмаган бузғунчи фирқаларни деярли барча манбаларда етмиш иккита деб кўрсатишади. Ўша тоифалар ҳадиси шарифларда "нотўғри йўлдан борувчи" ёки "ҳалокатга учровчи" деб таъкидланади. Улар сафига ўта қайсар, жангари ташкилот ва оқимлар ҳам қиради.

Ўтган аср олтмишинчи йилларидан дунёнинг баъзи минтақалари турли-туман террорчи ташкилотлар ўчоғига айланди. Маълумотларга кўра, ўша йиллари бундай бузғунчи ташкилотларга аъзо бўлганлар сони 1700 дан ортиқ эди. Дунё бўйлаб юзлаб террорчи ташкилот фаолият кўрсатган². Қўпоровчи ташкилотларнинг анча қисми АКШда жойлашган бўлиб, 1968-1980 йиллари улар 6700 га яқин террорчилик ҳаракатлари содир этишган. Энг афсусли — бу рақам йилдан-йилга ортиб, жабрланганлар ҳам тобора кўпаймоқда. Масалан, 1992 йили 362 марта ана шундай нохуш воқеа содир этилган бўлса, 2004 йилга келиб, 600 дан ошиб кетган³. Бу ҳол эса ҳар кун дунёнинг у ёки бу жойида одамларни қўрқувга солиш билан қора мақсадларга эришиш кўзланган ўнлаб қўпоровчилик қилинганини билдиради. Ҳозир Афғо-

нистон, Ироқ, Покистон, Сомали каби мамлакатлар аҳолиси террорчиликдан катта азият чекмоқда. 2006 йили дунёда содир этилган террорчилик ҳаракатларининг 45 фоизи Ироқда амалга оширилган.

Бузғунчи фирқаларнинг диққат марказида ҳокимият учун кураш ғарази ётади. Улар эътиқод, ахлоқий-ҳуқуқий меъёрларга доир масалаларда ҳам бир-биридан фарқ қилувчи жиҳатларга эга.

Қадимда иш олиб борган фирқалар билан замонамизда пайдо бўлган бузғунчи ташкилотлар иш услублари таққослаб кўрилса, қуйидаги ўхшаш хусусиятлар кўзга ташланади:

- ўз сафларини кенгайтиришда аҳолининг маълум қатламларига эътибор қаратиш;
- фирқа гоёсига эргашмаган ёки уни қўллаб-қувватламаган шахсларни "кофир"га чиқариш;
- бузғунчи фирқаларнинг деярли барча ҳокимиятга қарши чиқиб, боғий бўлиши;
- барча даврларда мутаассиб фирқаларнинг давлатлар чегараларини тан олмаслиги;
- динда ғулувга кетиш, ҳаддан ошиш;
- бузғунчи гоёларни ёйишда Куръони карим ва ҳадиси шариф матнларини бузиб талқин қилиш;
- қурол ишлатиш, гаровга олиш, қатл қилиш, йўлтўсарлик каби террор усулларидан кенг фойдаланиш;

— Ислом бирлигига путур етказиш, парокандаликни келтириб чиқариш мақсадида мусулмонлар ўртасида фисқ-фасод, фитна ва бузуқ эътиқодларни ёйишга уриниш, бузғунчи ташкилот ё маълум доиралар манфаати йўлида дин ниқобидан фойдаланиш;

— гиёҳвандлик моддалари воситасида танланган шахсларни "зомби" қилиб, якка тартибда худкушлик (ўзини қурбон қилиш) усулидан фойдаланиш ва ҳоказо.

Халқлар ўртасида тинчлик ва барқарорликни таъминлаш мақсадида террорчи ташкилотларга қарши кескин курашиш, ёшларни ушбу балоофатлар таъсиридан химоя қилиш давримизнинг энг муҳим вазифаларидандир.

Абдуманнон КАРИМОВ,

Тошкент Ислом университети тадқиқотчиси

¹ Ислом Каримов. "Биз учун халқимиз, ватанимиз манфаатидан улуғ мақсад йўқ". Олий Мажлисининг еттинчи сессиясида сўзланган нутқ. "Халқ сўзи", 2001 й. 7 декабр.

² "Экстремизм ва терроризмга қарши курашнинг маънавий-маърифий асослари. Т., 2005 й. 79-бет.

³ "Экстремизм ва терроризмга қарши курашнинг маънавий-маърифий асослари". Т., 2005 й. 79-бет

Мовароуннаҳрнинг машҳур олимларидан Абул Мутиъ Макхул ибн Фазл Насафий атоқли олимлар сулоласи асосчиси, фақиҳ, муҳаддис ва мутасаввифдир. Макхул Насафий Имом Мотуридийнинг шогирди бўлган. У гарчи илмда отаси даражасига етолмаган бўлса-да, ҳанафий олимлар ўртасида юксак мақомга эга эди. Кейинчалик набиралари ҳам зукко олимлар бўлиб етишишди. Уларнинг энг машҳури Абул Муъин Насафий ақида илмининг атоқли олимларидан. У ҳижрий 438 (милодий 1046) йили Насафда (ҳозирги Қарши) туғилган. Байрутлик машҳур олим Фатхуллоҳ Хулайф Абул Муъинга "Мотуридия калом мактаби ҳимоячиси" деб таъриф берган. У ўн бешга яқин асар ёзган, уларнинг кўпи калом илмига доир. Ҳижрий 508 (милодий 1115) йили вафот этган, қабри Қарши туманидаги Қовчин қишлоғида. Яна бир набираси Аҳмад ибн Муҳаммад Насафий (милодий 943-989 йиллар) ҳам таниқли олим бўлган.

КАЛОМ ИЛМИНИНГ НОЁБ МАНБАИ

Абул Мутиъ Макхул Насафийнинг калом, тасаввуф илмида катта эътибор топган "Китаб фит тасаввуф", "Китабул лувлийат фил маваъиз", "Китаб фи фазли Субҳаналлоҳ" каби бир неча асарлари бор. Айниқса, олимнинг "Китабур радд ала аҳлил бидъа вал аҳво", ҳанафий фикҳига бағишланган "Китабуш шуъо" асарлари машҳур.

"Китабур радд ала аҳлил бидъа вал аҳво" (Бидъат ва ҳаво аҳллари радия китоби) Макхул Насафийнинг энг муҳим асаридир. Олмон шарқшуноси Улрих Рудолф ёзишича, "Китабур радд" ўнинчи аср бошларида Мовароуннаҳрда ёзилган. Бу нодир асардан ўша даврдаги кўплаб адашган оқимлар ҳақида аниқ маълумот олиш мумкин.

Муаллиф асарда мазкур оқимларни қадария, жаҳмия, рофизия, ҳарурия, жабария, муржиъа каби олти гуруҳга ажратади, ўз навбатида ҳар бир гуруҳни яна ўн иккитадан тоифага бўлади ва шу тариқа жами 72 гуруҳ-фирқа ҳақида алоҳида-алоҳида маълумотлар беради. Мазкур оқимларга ҳанафий мазҳаби нуқтаи назаридан ёндашган муаллиф ҳар бир фирқанинг тарихи ва моҳиятини баён қилиб, сўнгра аҳли сунна ва жамоанинг уларга жавобини, хато ғояларига радияларини келтиради.

Масалан, адашган фирқалардан бири — алавия тарафдорлари "Аллоҳ таоло тарафидан бўлган рисолат Али ибн Абу Толибга (розийаллоху анху) бўлиши керак эди", деб эътиқод қилишади. Китобда уларнинг бу

хато ғоясига аҳли сунна ва жамоа олимларининг Куръони карим оятлари ва ҳадиси шарифлар асосида берган радияси келтирилади. Асарда яна бир адашган омурия фирқасининг даъволари ва хатоларига ишонарли далил-исботлар билан радия берилади. Макхул Насафий шу тариқа барча етмиш икки фирқанинг адашув ва хатоларини Куръони карим оятлари, ҳадиси шариф, аҳли сунна ва жамоа ақидаси, солиҳ салафларнинг фикр-далиллари ёрдамида кенг таҳлил этади, уларнинг адашувлари сабабларини очиб беради.

Макхул Насафийнинг бу қимматли асари қўлёзма нусхаси Оксфорддаги Боллиян кутубхонасида сақланмоқда. Қўлёзмани 1143 йили, яъни, муаллиф вафотидан 213 йил кейин номаълум хаттот кўчирган. Фаранг олимаси Мария Бернард қўлёзма устида тадқиқот олиб бориб, уни нашр эттирди. Мазкур асарнинг ўзбек тилига таржимаси яқин кунларда охирига етказилиб, ўқувчиларга тўхфа этилади, деган умиддамиз. Калом илмининг ноёб манбаларидан бўлган "Китабур радд" асари юртимиздаги диний ўқув юртларида ақида фанидан дарс-лик сифатида ўқитилишга муносиб манбадир.

Абдуҳалим МУҲИДДИНОВ,
Имом Бухорий халқаро маркази
манбашунослик бўлими илмий ходими

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

"Минг бир ихтиро" кўргазмаси

Олдин хабар берганимиздек, Истанбул шаҳрида "Минг бир ихтиро. Ислом илмий мероси" номи янги кўргазма намойиш этилмоқда. Кўргазма Лондон шаҳрида ҳам катта муваффақият қозонган эди. Ҳозиргача уни тўрт юз мингдан ортиқ киши келиб кўрди.

Кўргазмага қўйилган ихтиролар орасида бундан саккиз аср олдин уста ал-Жазарий ясаган "Фил устидаги соат", Аббос ибн Фирнас ясаган энг оддий митти учоқ томошабинларда катта қизиқиш уйғотди. Бу учоқ милодий 862 йили Андалусиянинг (ҳозирги Испания) Куртуба шаҳрида ясалган ва синаб кўрилган. Тарихчилар айтишича, Аббос ибн Фирнас бу ихтироси устида узоқ йиллар тинимсиз ишлайди. Ниҳоят, олтмиш беш ёшида ёғочдан ясалган, матодан сунъий қанотлари бўлган учоқда ҳаммани ҳайратга солиб, Куртуба кўчалари, бозорлари узра ажабтовур тезликда учиб ўтишга эришади.

Янги масжид лойиҳаси

Дания пойтахти Копенгаген шаҳри кенгаши кўпчилик овоз билан янги масжид қурилишини маъқуллади. Масжид учун шаҳарнинг янги Амагер даҳасидан беш ярим минг квадрат метр ер ажратилди. Bjarke Ingels Group меъморлик ширкати мас-

жид биносининг кўҳна минорани эслатувчи безаклари билан ўзига хос лойиҳасини тайёрлади.

Эски масжиднинг янги ҳаёти

Сочи шаҳри Лазарёв тумани Тхагапш овулида тарихий бинони қайта таъмирлаш ишларидан сўнг янги масжиднинг очилиш маросими бўлди. Сочи маъмурияти ҳуқуқни ҳимоя қилиш, жамоат ташкилотлари билан ишлаш бошқармаси мутахассиси Татьяна Катаниди шу ҳақда маълум қилди.

"Бу масжид XIX аср охирларида қурилган, ўтган асрнинг ўттизинчи йилларигача ишлаб турган. У Қораденгиз бўйларида советлар даврининг динга қарши кураш хуружларидан омон қолган ягона масжиддир. Шу боис тарихий аҳамияти бор", деди Татьяна Катаниди.

Ёғочдан тикланган масжид ўтган асрнинг ўттизинчи йиллари ёпиб қўйилган эди, кейинчалик ундан маҳаллий аҳоли омбор сифатида фойдаланиб келди. Ҳозир Сочи шаҳрида ўн икки мингга яқин мусулмон яшайди. Масжид шаҳарнинг Лазарёв тумани туб аҳолиси адигейшапсуғлар билан яқин ҳамкорликда қайта тикланди.

Ҳарамда тиббиёт марказлари

Маккадаги Ҳарамнинг иккинчи қаватида янги тиббиёт маркази очилди. Шу билан масжид ичкарасида ишлаб турган тиббиёт марказлари сони бештага етди. Масжид ҳовлисида ҳам шунча тиббий муассаса бор.

Макка шаҳри соғлиқни сақлаш вазири Холид

ибн Убайд ибн Зафар айтишича, ушбу ўн та марказ умрачилар, хожи-ларга качаю кундуз тиббий хизмат кўрсатади. Бундан ташқари, Макка худудидаги йигирма тўққизта доимий тиббиёт маркази касалланган

хожиларни қабул қилади. Эҳтиёж туғилса, Макка, Жидда, Тоиф шаҳарларидаги барча шифохоналар хожи-лар учун очиқ бўлади. Шунингдек, Макка шифохоналарининг барча тез ёрдам бўлимлари хожи-лар хизматига доим тайёр туришади.

Энг шимолий масжид

Канаданинг Манитоба шаҳрида ёғочдан масжид қурилаётганини олдин хабар қилган эдик. Яқинда ўша масжид кема билан мамлакат шимолидаги Инувик шаҳрига олиб келинди.

Кема манзилга етгунича тўрт юз чақиримдан зиёд масофани босиб ўтди.

Майдони бир минг беш юз эллик тўрт квадрат фут бўлган ушбу ёғоч иморат шаҳарнинг Ислом маркази ва масжиди бўлади. Инувикда ҳозир уч минг икки юз мусулмон яшайди.

"Масжидимиз унча катта бўлмаса ҳам, жуда чиройли. Тоат-ибодат қилишимиз учун ҳамма шароитлари бор", дейди маҳаллий мусулмонлардан Амир Сулаймон.

Қашшоқликка қарши кураш дастури

Ислом Конференцияси Ташкилоти бош котиби Акмалуддин Эҳсонўғли БМТ етакчиларининг қашшоқлик, очарчилик муаммоларига бағишланган йиғилишида нутқ сўзлади. У БМТ Бош ассамблеяси президентининг ушбу долзарб масала юзасидан муҳокамалар ўтказиш ҳақидаги ташаббусини маъқуллади. ИКТ раҳбари Африка қитъа-

сида саводсизлик, овқатга тўймаслик, турли касалликлар ва жиноятчиликнинг кўпайиши каби муаммолар илдизи қашшоқликда эканини таъкидлади.

Акмалуддин Эҳсонўғли айтишича, ИКТ қаш-

шоқликка қарши кураш бўйича бир неча дастурлар ишлаб чиқиб, амалга оширяпти. Жумладан, қашшоқликка қарши кураш махсус жамғармаси, Африка тараққиёти учун махсус жамғармаси, ИКТ озик-овқат хавфсизлиги стратегияси йўналишларида қилинаётган ишлар кўлами кенг. Ушбу мақсадлар учун кейинги даврда ўн беш миллиард доллардан ортиқ маблағ сарфланди.

Янги маъҳад очилди

Покистон пойтахти Исломобод шаҳрида янги йирик маъҳад очилди. Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) қизлари Фотима Захро номи берилган ушбу илм маскани очилиш маросимида Исломобод ва Равалпинди шаҳарлари аҳли, олимлар, талабалар иштирок этишди.

Янги институт директори Идрис Аҳмад ҳозирги даврда интернет тармоғи ва бошқа воситалар орқали Ислом одоби, шунингдек, оила қадриятларига қарши тарғиботлар кучайтирилганини, уларнинг йўлини тўсишда илм-маърифат, улғу алломаларимиз ибрати катта аҳамият касб этишини таъкидлади.

Йўл қурилишига эътибор

Ўзбекистон молия вазирлиги қошидаги республика Йўл қурилиши жамғармасига Сурхондарё вилояти худудида юз чақиримли автомобил йўлини қайта қуриш ва кенгайтириш лойиҳаси учун Ислом тараққиёт банки маблағ ажратди. Ҳозир ушбу йўлни бюджет маблағларидан техник лойиҳалаштириш ишлари тугалланган. ИТБ директорлар кенгаши маъқуллаши биланок лойиҳани амалга оширишга киришилади. Мамлакатда ҳозир 2011-2015 йиллар ичида инфратузилма, улов ва алоқа тармоқларини ривожлантириш дастури тайёрланмоқда. Бу дастур асосан Осие тараққиёт банки билан Ислом тараққиёт банки ажратган маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

"Ўзавтойўл" давлат хиссадорлик ширкатидан маълум қилишларича, олти ой ичида 540 миллиард сўмлик янги йўл қуриш, қайта қуриш ишлари, 140 миллиард сўмлик таъмирлаш ишлари бажарилган.

"Мақка метрополитени" ишга тушиди

"Саудиянинг "Ар-Риёз" газетаси хабар беришича, Мақка шаҳри ва атрофидаги муқаддас жойларни боғловчи темирйўлда биринчи синов поезда юргизилди. Умумий узунлиги 18 чақиримдан ортиқ бўлган темирйўл Маккадан чиқиб, Арафот водийи, сўнг Муздалифа тоғи, кейин эса Мино водийидаги Жамарот кўпириги ёнига келади. Йўлда тўққизта бекат бор. Поездлар ердан 8-10 метр баландликдаги бир изли кўтарма темирйўлдан юради. Шу боис улар автоулов ёки пиёдалар ҳаракатига мутлақо ҳалал беришмайди.

Бу йили ҳаж мавсумида "Мақка метрополитени" ўттиз беш фоиз қувват билан ишлайди. 2011 йилги ҳаж мавсумига бориб эса тўла қувват билан ишга киришиб, ҳар соатда фақат бир тарафга 72 минг кишини манзилга элтиб қўяди.

Ватиканнинг табрик хати

Рим папаси динлараро мулоқот кенгаши раиси Жан Луи Кардинал Торан Рамазон ҳайити муносабати билан мусулмонларга табрик хати йўллади. Мақтуб "Насронийлар ва мусулмонлар: турли динлар вакиллари ўртасида зулм-зўровонликни йўқотиш учун ҳамкорликда кураш одимлари" деб номланади.

Динлараро мулоқот кенгаши раиси ушбу хатда ҳар икки дин вакиллари тинчлик, ҳамжихатликда яшаш учун кечиримли ва мурасали бўлишга, умумий қадриятларни тан олишга, ўзига хос урф-одатларни мулоқот маданиятининг асоси сифатида ҳурмат қилишга, турли диний жамоаларнинг аҳилиноқ ҳаёт кечиришларини таъминлашга чақиради.

БИР ДОНА ҚУРУТ

Мадина шаҳрида юрганимда бир одам менга ўзбекча-лаб сўз қотди. Ҳайрат билан унга қарадим. Бошимга ишора қилиб: "Дўппингиздан танидим", деди. Яқинроқ бориб, унга дўппимни узатдим. Қачонлардир ота-боболари ўша ерга бориб қолишган бу миллатдошимиз дўппини кўзларига суртди-да, қайтариб берди. Сўнг хижолат ила илтимос қилди:

– Сизда, бир дона бўлса ҳам, қурут, яъни, қуртоб топиладими?

– Уни нима қиласиз? – дедим ажабланиб.

– У ота юртим неъматиди, ундан Ватан ҳиди келади, онамга олиб бораман, – деди.

Анча олдин узоқлаб кетган шерикларимдан бирида қурут бор экан. Унга тутқазганимда, кўллари ҳаяжондан титраб, кўзлари қувончдан порлаб кетди. "Алҳамдулиллаҳ", дея пичирлади. Сўнг қайта-қайта раҳмат айтганича, биздан узоқлашди.

Кўнглимда алланечук туйғулар жўш урди. Хонадонларимизда, бозорларимизда истаганча топиладиган, баъзан биз қадрига етмайдиган оддий қурут бу миллатдошимга Ватаннинг азиз неъматиди сифатида олам-олам қувонч берди. Бундай сурур, бундай миннатдорлик ўз Ватанида яшаётган ҳар бир юртдошимнинг ҳам қалбида яшашини жуда истардим.

Саидамирхон БОБОХОН ўғли,
Бўз тумани

УМИД

Тўқликка шўхлик қилиб юрган кезларим турли маишатларга берилиб, аёлимни, ота-онамни кўп ташвишга солардим. Дадам раҳматлининг: "Ҳеч инсофга кирмадинг-да...", деб танбеҳ берганларини кўп эсламан. Аммо бу гапнинг маънисига эътибор қилмаган эканман. Бир воқеа содир бўлиб, кўзим очилди...

Қизим бўйига етиб, совчилар кела бошлашди. Ўзимча ҳар хил баҳона билан уларни менсимай қайтариб юборардим. Бадавлатроқ хонадонга беришни мўлжаллаган қизим касалланиб, онаси иккимиз ташвишда қолдик. Мўмай топган пулим кўп, уни зўр дўхтирларга кўрсатиб, бир зумда даволаттираман, деб ўйладим. Аммо мен кутгандай бўлавермади. Кўрсатмаган дўхтирим, даволатмаган жойим қолмади. Пулларим фойда бермади. Қаердан бир илинж чиқаркин, деган ўй билан юрардим. Совчилар ҳам эшик қоқмай қўйишди. Ҳатто эшигимни тақиллатиб келганига бераман, деган пайтларим ҳам бўлди. Энди олдингидай маишатлар ёқмас, кўнглим ёлғизликни тусаб қолди.

Шундагина эсим кириб, Парвардигорни ёд олиб, дуоилтижолар этдим ва инсонларга яхшиликлар қила бошладим. Шундан сўнг эзгу амалларим ва дуоларим самарасини бера бошлади...

НАСИМ,
Тошкент вилояти

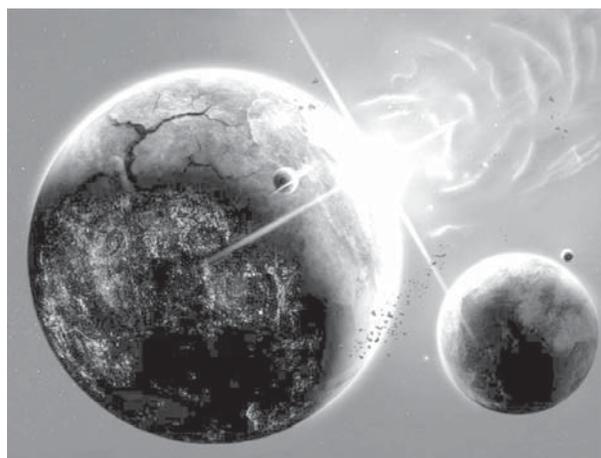

Ҳар йили чоп этиладиган ибодат вақтлари кўрсаткичи — ҳижрий-қамарий тақвим Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Мирзо Улуғбек номидаги Астрономия институти олимлари билан ҳамкорликда тайёрланади. Ушбу тақвим тўғрисида журнал-хонларда туғилган айрим саволлар юзасидан Астрономия институти директор ўринбосари, физика-математика фанлари номзоди Собитхон Илёсоева мурожаат қилдик.

ИБОДАТ ВАҚТЛАРИ ҚАНДАЙ АНИҚЛАНАДИ?

— Йиллик тақвимдаги вақт Тошкент шаҳри бўйича ҳисобланган. Мамлакатимизнинг бошқа ҳудудлари ва қўшни республикаларнинг йирик шаҳарлари учун куёшнинг чиқиш ва ботиш фарқлари Тошкент шаҳрига нисбатан илова қилинган. Таъкидлаш керак, ҳар бир ҳудудда куёшнинг чиқиш ёки ботиш вақти ўртасидаги фарқ фаслларга боғлиқ бўлгани боис ҳар доим ўзгарувчандир. Масалан, Тошкент билан Андижон шаҳарларида Куёшнинг чиқиш ва ботиш вақтлари орасидаги фарқ ўн икки дақиқа. Бу тафовут аслида фаслга қараб, ўндан ўн тўрт дақиқагача ўзгариб туради. Шу боис ибодат вақтларида иккиланиш бўлмасин, деган мақсадда Дин ишлари бўйича қўмита, Ўзбекистон мусулмонлари идораси билан маслаҳатлашилган ҳолда куёшнинг чиқиш вақти икки дақиқа олдин, ботиш пайти эса икки дақиқа кеч қилиб кўрсатилади.

Куёшнинг чиқиши ва ботиши ернинг ўз ўқи атрофида айланиши билан боғлиқ. Ушбу боғлиқлик нисбатан фарқли бўлиб, ҳар хил жўғрофий кенгликларда турлича кечади. Масалан, ер ўрта чизиғи ва унга яқин жойларда куёш бир кеча-кундузда ўн икки соат атрофида нур сочади. Ернинг шимолий ярим бўлагида эса кун узунлиги 23 сентабирдан 21 мартгача ўн икки соатдан кам, 21 мартдан 22 сентабиргача эса ўн икки соатдан ортиқ бўлади. Жанубий ярим бўлакда бунинг акси — шимолда ёз бўлса, у ерда қиш бўлади. Ер қутблари яқинида олти ой кун, олти ой тун ҳукм су-

ради. Бунинг сабаби ер ўқи куёш атрофида ҳаракатланиш айланасига нисбатан олти миш олти ярим даражали бурчак остида жойлашганидир. Агар ер айланиш ўқи айланага тик бўлганида ерда доим кун ва тун тенг бўларди. Ер айланиш ўқи айлана (орбита) текислигига ётиқ бўлса, шимолий ва жанубий ярим бўлақларда бир-бирига тескари равишда кун ва тун узунлиги олти ой аста-секинлик билан 0 дан 24 соатгача ўзгарарди ва яна орқага қайтган бўларди.

Куёшнинг ботиши ва чиқишини олимлар анча олдин ҳам ўрганишган. Биз яшаётган жўғрофий кенгликни ер координатлари жойлашувига солиштириш орқали ернинг куёшдан қачон, қайси пайтда узоқлашиши ва яқинлашишини кузатамиз. Ибодат вақтларига шу асосда аниқлик киритиб борилади.

Абдувоҳид ЎРОЗОВ
тайёрлади.

Мен сени қайдадир кўргандай бўлдим

Жаъфар МУҲАММАД

Қарамадинг

Юрагимни чизиб бердим, қарамадинг,
Харитасин тизиб бердим, қарамадинг.
Форсий тилда айтолмаган дардларимни
Туркийда ҳам ёзиб бердим, қарамадинг.

Қарамадинг, индамадинг, инонмадинг,
Юраккинам ғам ютишидан қонмадинг.
Муҳаббатдан дунё хасдек ёниб кетди,
Сен тошми ё темирмидинг, ҳеч ёнмадинг?

Ғар куй бўлсанг, қайси тордан таралгансан?
Кўзгу бўлсанг, қай томонга қаралгансан?
Бойсундаги ҳар бир тошнинг юраги бор,
Сен қайси тоғ тошларидан яралгансан?

Юз йилдан сўнг

Бекорга йўлимга пешвоз чиқмагин...
Энди мен бошқаман. Бошқа одамман.
Сенсиз на бахтлиман, на бахти қаро,
Сенсиз на зиёда, сенсиз на камман.

Кўтара олмайди эгик бошини,
Кўчанинг омонат, нимжон чироғи...
Мен сени қайдадир кўргандай бўлдим,
Сен мени бировга ўхшатдинг, чоғи...

Албатта, менман!

Чорраҳа устида
Тўрт томон боққан
Ҳайронни кўролсанг,
Албатта, менман!

Кўлида портфелин
Кўтариб юрган
Инсонни кўролсанг,
Албатта, менман!

Атторнинг ортидан
Савдосиз қолган
Дўконни кўролсанг,
Албатта, менман!

Жилдини чанг босган,
Ҳеч очилмаган
Девонни кўролсанг,
Албатта, менман!

Тошкент

Асрор ҚИЛИЧ

Кўрмагайсан

Яхшилик қил, оқибат
ёмонлик кўрмагайсан,
Қилсанг ёмонлик мудом,
омонлик кўрмагайсан.

Ғийбат йўлидан юрма,
тарқатмагин ёмон гап,
Умринг заволга ботар,
шодонлик кўрмагайсан.

Меҳнат қилгин умрбод,
ихлос билан ишлагин,
Ихлоси йўқ одамни
давронлик кўрмагайсан.

Ватанни севгин дилдан,
халқинга бўл меҳрибон,
Акс ҳолда хор бўлиб,
султонлик кўрмагайсан.

Асрор айтар шеърини,
кўнглида кўп умиди,
Умидсиз бўлма асло,
сарсонлик кўрмагайсан.

Мақбул бўлар

Яхшиларнинг чехрасида нур бўлар,
Яхшиларнинг айтган сўзи дур бўлар.
Яхшиликка яхшилик қил деганлар,
Яхши одам эл аро мақбул бўлар.

Қоидали юринг

Буғдой пишгач куйган сувинг фойдасиз,
Мақтанасиз — ердами ёки ойдасиз.
Маккор шайтон шундай йўлдан уради -
Дейди: "Ҳаёт кечир тартиб-қоидасиз..."

Касби тумани

Саломжон Менгнор ТЕРМИЗИЙ

* * *
Э дил, очилгин, Ёр наззора қилсин,
Очилмасанг, сени пора-пора қилсин.
Ёр ишқида дардга тўлиб тошмасанг
Юзингни то абад қора-қора қилсин.
* * *

Э дил, Ёр ишқининг жафокаши бўл,
Ёди ила яша, ишқи билан тўл.
Ёритса лутфининг умиди сени,
Бу нур-ла топгайсан аслига ҳам йўл.
* * *

Кўнгил бер, ишқ ҳожаси — У зотга,
Бу сиринг ҳеч сўйлама ёмону ётга.
Нисор эт жон-жаҳонинг васли йўлида,
Парвона қўймай туриб, етмас муродга.

* * *

Менга ўз айши билан олам бегона,
Ишқ дардсиз ўтган ҳар дам бегона.
Ҳар мушкулни ҳал этар оқилу доно,
Маърифатдан йироқ ҳамдам бегона.

* * *

Ҳақ жамолин кўрмоқ муродинг агар,
Қалб кўзинг ғубордан покла сарба-сар.
Соф, тиниқ кўзгуда акс этар қуёш
Аслидек мунаввар, порлоқ, жилвагар.

Термиз шаҳри

Мамадали ТУРДИАЛИ ўғли

Кўркам жомеъ "Ҳидоят"

Аллоҳ таоло бизга
Қилди қарам — иноят,
Шаҳримизга ярашди
Кўркам жомеъ — "Ҳидоят".

Файзи, салобати бор,
Икки қават қурилган.
Устунлар неча қатор,
Томи пухта ёпилган.

Ости, усти, ёнида
Тўрт-беш минглик жой бўлди.
Ёзу қишда панадир,
Гумбазида ой қулди.

Пештоғи, меҳробига
Битилган оят-дуо.
Хонақоҳни ёритган
Қандили қимматбаҳо...

Аллоҳ бизга қарата,
Қилди қарам — иноят,
Шаҳримизга ярашди
Кўркам жомеъ — "Ҳидоят".

Пахтакор

МАВЛАВИЙ ҲИНДИСТОНИЙ

Юртимиздан етишиб чиққан таниқли олимлардан бири, халқ орасида "домла Ҳиндистоний", "мавлавий Ҳиндистоний" номлари билан танилган шайх Муҳаммадҷон мулла Рустам ўғли милодий 1892 (хижрий 1310) йили Кўқон яқинидаги Чорбоғ қишлоғида туғилган. Унинг ота-онаси илм-маърифатли кишилар бўлиб, фарзандлари тарбиясига алоҳида эътибор беришади. Ўн тўрт ёшида савод чиқариб, Куръон ҳофизи бўлган Муҳаммадҷон кейинчалик Кўқон ва Бухоро мадрасаларида таълим олди. Устозларидан Қози

Мирмуҳаммад домла тавсияси билан илм олишни давом эттириш учун Ҳиндистонга сафар қилди: ўлканинг Ажмир шаҳридаги "Усмония" мадрасасида яна саккиз йил ўқиб, илмини такомилга етказди.

Ҳиндистонда ўқиб юрган кезлари бир куни ҳаж сафарига кетаётган отаси билан учрашиб қолади. Улар ўн беш йилдан буён кўришишмаган эди. Ҳажни адо этишда у кишига ҳамроҳ бўлади. Такдир экан, ота Ҳижозда вафот этади. Отадан ажраган Муҳаммадҷон Ҳиндистонга қайтиб, яна бир йил ўқийди, мадрасани битиради. Сўнг ота васиятига кўра ўттиз беш ёшида Кўқонга қайтади.

Бу даврда Кўқонда қийинчилик бошланган, мустабид тузум зуғуми кучайган пайт эди. Муҳаммадҷон 1929 йили икки болали бир бева аёлга уйланди. 1942 йили урушга кетгунича "руҳоний", "чет элда ўқиган" айбловлари билан тмғаланиб юрди. Жаҳон урушига чақирилиб, Белорусияда жароҳатлангач, уни меҳнат жабҳасига юборишади. Уруш туфайли ногирон бўлиб қолган Муҳаммадҷон 1946 йили яна Кўқонга қайтди.

1943 йили Тошкентда Ўрта Осиё ва Қозғистон мусулмонлари диний назорати (идораси) ташкил этилади. Муҳаммадҷон 1946

йили иш сўраб, идора раиси муфтий Эшон Бобоҳон ҳазратларига мурожаат қилади. Муфтий ҳазрат уни Тожикистонга хизматга жўнатади. Домланинг уй-жойи бўлмагани учун шаҳардаги "Мавлоно Чархий" масжидига мугавали этиб тайинлашади. Кейин у киши "Ҳожа Яъқуб" масжидига имом-хатиб бўлади.

Мавлавий Ҳиндистоний 1954-1955 йиллари Тожикистон Фанлар академияси Шарқшунослик институти қўлёзмалар бўлимида ишлаб,

араб тилидаги кўп китобларни таржима қилди. Бу зот бутун умр бўйи Исломи асослари, мантик, адабиёт каби фанлардан сабоқ берди. Хатто кўшни ўлкалардан домла ҳузурига олимлар ва шоирлар келиб туришар, маърифий суҳбатлар кечар эди. Мавлавий тўқсон етти ёшга кирганида ҳам шогирдларига дарс беришдан, илм ва ижод билан шуғулланишдан тўхтамади.

Домла: "Мен бирор киши саволига жавоб қайтарган ёки масала айтган бўлсам, Парвардигор ҳузурдаги масъулиятни тўла ҳис этган ҳолда айтганман", деган гапни кўп такрорларди. Турли бузғунчи оқимлар фаолияти кучайган пайтда уларга қаттиқ қаршилиқ қилган Мавлавий ўлкада аҳли сунна ва жамоа ақидаси, ҳанафий мазҳаби мустаҳкам бўлиши учун бор илми ва кучини сарфлади.

Россия Фанлар академияси шарқшунослик институти Санкт-Петербург филиали директори, тарих фанлари доктори Ефим Резван журналист Неонелла Ямпольская билан суҳбатида Мавлавий Ҳиндистоний фаолиятига: "Умрининг сўнгги йилларида Ҳиндистоний ўлкага бузғунчи оқимлар гоёлари кириб кела бошлаганидан қаттиқ ташвишга тушган эди", деб баҳо беради.

Мавлавий Ҳиндистоний бир неча муҳим асарлар муаллифидир. Булардан энг салмоқлиси олти жилдли Куръони карим маънолари таржимаси – "Баёнул Фурқон фи таржиматил Куръан" китобидир. Бундан ташқари, у Замахшарийнинг "Навабиғул калим" ҳамда "Мақомоти Замахшарий", Имом Барзанжийнинг "Мавлудун Набий", Усмон Ўшийнинг ҳанафий ақидасига доир "Қасидаи Омолий", араб шоири Фарздақнинг имом Зайнул Обидинга бағишланган қасидасини ўзбек ва форс тилларига таржима қилган. Мавлавий, шунингдек, Имом Бухорийнинг "Ал-Жомий ас-саҳих", Бурхониддин Марғинонийнинг "Хидоя", Имоми Аъзамнинг "Фикҳул Акбар", Жомийнинг "Шарҳи Мулло", шунингдек, "Усули Шоший", "Нурул анвор", "Мухтасари маъоний" каби асарларни арабчадан ўзбек ва форс тилларига ўғирган.

Вафотларидан сал олдин, 1989 йил охирларида аллома Мавлавий Ҳиндистоний ҳазратларининг юз ёшни қаршилаётганлари муносабати билан анжуман ўтказиш ишлари бошланади. Афсус, тўйга санокли кунлар қолганида у зот оламдан кўз юмади. Устоз аллома Мавлоно Яъқуб Чархий мазорига дафн этилади. Имон-эътиқодда собит, юртпарвар, миллатпарвар бу олимни Аллоҳ раҳматига олсин!

Сайфиддин САЙФУЛЛОҲ,
филология фанлари номзоди

¹ Бахтияр Бабаджанов, Аширбек Мумино, Анке фон Кюгелген. "Диспуты мусульманских религиозных авторитетов в Центральной Азии в XX веке". "Дайк-Пресс". Алматы. 2007, 118-125-стр.

БИР САВОЛ СЎРАСАМ...

Савол: Сафар ойи хижрий-қамарий тақвим бўйича йилнинг иккинчи ойи. Одатда, бу ой яқинлашиши билан кишилар орасида турли саволлар кўпаяди. Баъзилар сафар ойида сафарга чиқилмайди, тўй қилиб бўлмайди, деб ирим қилишади. Динимизда бу ҳақда нима дейилган? (*Қашқадарё вилояти Китоб тумани*).

Жавоб: Айримлар баъзи нарсаларда ирим қилишади. Ирим қилиш динимизда йўқ. Солиҳ (алайҳиссалом) қавмини тўғри йўлга чақирганларида, улар: «**Эй Солиҳ, бизлар** (бошимизга тушган қаҳатчиликни) **сен ва сен билан бирга бўлганлардан деб шумландик**», дейишди.

Солиҳ (алайҳиссалом): «**Сизларнинг ишингиз Аллоҳнинг ҳузуридадир. Аксинча, сизлар имтиҳон қилинаётган қавмдирсиз**», деб огоҳлантирганлар (*Намл, 47*).

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Уч нарсадан менинг умматим қутула олмайди. Булар ҳасад, ёмон гумон ва иримдир. Бу нарсалардан қутулишингиз учун, ҳасад қилсангиз, зулмга ўтманг. Гумону шубҳа қилсангиз, унга ишониб ўша билан иш тутманг. Бирор иримга дуч келсангиз, Аллоҳ таолога таваккул қилиб йўлингизда ва ишингизда давом этинг!" деганлар. Яна бир ҳадисда: "Ҳар бир нарса Аллоҳ таолонинг изнисиз таъсир этмайди", дейилган.

Кун ва ойлардан, йўлда мушук, ит каби баъзи ҳайвонларнинг учрашидан, қарға ёки бойўғлининг товушидан ҳамда баъзи рақамлардан ирим қилиб, муҳим ишларни ортга суриш инсонларга муносиб эмас. Ирим қилиш жоҳил кишиларнинг одати. Динимиз яхши, савобли ишларни асло кечиктирмасликка буюради.

"Сўраган эдингиз",
2010 йил, 13-китоб

ШУБҲАЛИ НАРСАЛАРДАН САҚЛАНИШ

Абул Хавро Саъдийдан: "Ҳасан ибн Алига: "Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) нимани ёдлаб олгансиз?" дедим. У Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Сени шубҳалантирган нарсани кўйиб, шубҳа уйғотмайдиганини ол, чунки ростлик хотиржамликдир, ёлғон шубҳадир" деган сўзларини ёдлаб олдим, деди. "Сени шубҳалантирган нарсани кўй" деганларининг маъноси "бирор амалнинг манъ қилинган ёки рухсат этилганини, суннат ёки бидъатлигини билмай, шубҳалансанг, уни кўйиб, шубҳа-гумонсизига амал қил", демакдир. Шунинг учун банда динини соф сақлаш учун гумон асосида эмас, балки аниқ ва ишончли далиллар билан собит бўлган амалларни адо этиши керак. Чунки тўғри ва рост нарсдан инсон қалби хотиржам бўлади ва таскин топади. Ёлғон эса қалбнинг безовталиги ва изтиробига сабаб бўлади.

Абу Абдуллоҳ Нўмон ибн Баширдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинган бошқа бир ҳадисда бундай дейилади:

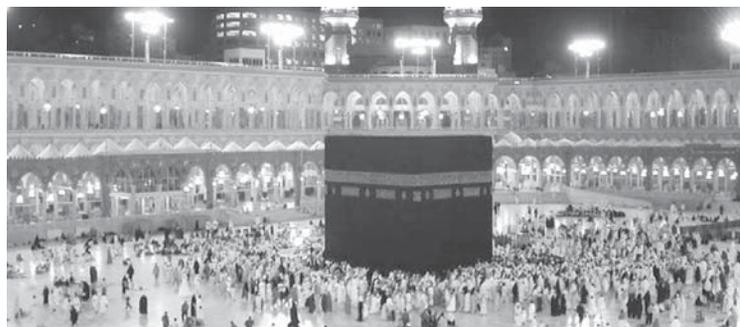
"Мен Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганларини эшитдим: "Дарҳақиқат, ҳалол нарсалар аниқдир, ноҳалол бўлган нарсалар ҳам аниқдир. Иккисининг ўртасида шубҳали нарсалар ҳам борки, кўпчилик уларни билмайди. Бас, кимки шундай шубҳали нарсалардан ўзини эҳтиёт қилиб юрса, имон-этиқодини ҳам, нафсини ҳам, вужудини ҳам пок асраган бўлади..."

Ушбу ҳадислардан хулоса қилсак, шубҳали ишларни тарк этиш, билмаганини биладиганлардан сўраб иш кўриш, турли бузғунчи ғояларга алданмай, фақат эзгу ишлар қилиб яшаш дунё ва охират саодатини топишга сабаб бўлади.

*"Сунани Термизий"га Муборакфурийнинг
"Тухфатул Аҳвазий" шарҳи ва Имом Нававийнинг
"Қирқ ҳадис шарҳи" асари асосида Тошкент
Ислоҳ университети магистранти
Улуғбек МИРСОДИҚОВ
тайёрлади.*

Бу йил умра зиёратига бориш насиб этди. Юртдошларимизни у ерда иззат-икром ила кўтиб олишди. Бу борада ҳукуватимиз ҳожиларга катта қулайликлар яратганининг гувоҳи бўлдик. Қўнғлимизда фахр туйғулари уйғонди. Аллоҳнинг уйи зиёратига ошиқётган минглаб рўзадор зиёратчилар тўлқинини кўриб, беихтиёр кўзимда ёш қалқди. Ҳарамга кириб тавофни бошлаган кезим руҳимда ажиб кечинмалар турди. Тилимда ўзим суйган дуони пичирладим: **"Эй Раббимиз, биздан (ушбу ишимизни) қабул эт. Албатта, сен эшитувчи ва доно Зотдирсан! Эй Раббимиз, бизни Ўзингга бўйинсунувчи қилгин ва зурриётимиздан ҳам Сенга итоат қиладиган уммат (чиқаргин)! Шунингдек, бизга (ҳажга доир) ибодатларимизни кўрсатиб бер ва тавба-тазарруларимизни қабул эт! Албатта, Сен тавбаларни қабул этувчи, раҳмли Зотдирсан!"** (Бақара, 127-128).

КЎНҒЛИМИЗДА ФАХР УЙҒОТДИ

Муборак рамазон ойида Кадр кечасини Масжидул Ҳарамда ўтказдик. Бу кеча минг ойдан афзал саналгани сабаб хушу ва ҳузу билан ибодатлар, илтижою тасбеҳлар қилиб тонг оттирдик. Юртимизга тинчлик, элимизга аҳиллик тилаб дуоларга қўл очдик. Гуноҳлардан пок бўлиш илинжида кўзёш билан тавба-тазарру қилдик... Ҳам рамазон ойида, ҳам муборак заминда вақтимизни беҳуда ўтказмаслик ҳаракатида бўлдик. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) масжидларини, Қубо масжидини зиёрат қилдик.

Маккада ҳам ҳожилар учун анча қулайликлар яратилибди. Хусусан, Минодаги икки қаватли Жамарот кўприги ўрнида беш қаватли янги кўприк қурилган. Булар ҳожиларнинг шайтонга тош отишлари учун бемалол имконият яратади. Хитой мутахассислари осма темир йўл қурилишининг биринчи босқичини тугаллашган. Хуллас, кўп ўзгаришларнинг гувоҳи бўлдик.

Тўйчи ҒОЙИБОВ,
*"Ҳожа Абди Дарун" жоме масжиди
ҳайъат аъзоси, Самарқанд тумани*

ҚЎШНИЧИЛИК – ОДАМГАРЧИЛИК

Масжидимизнинг имом-хатиби жума хутбаларидан бирида қўшни ҳақи, қўшнилари бир-бирларига қандай муносабатда бўлишлари ҳақида сўзлади. Қуръони каримнинг: «Аллоҳга ибодат қилинлар, Унга ҳеч нарса шерик қилманлар. Ота-онага, қариндошларга, етимларга, мухтожларга, яқин қўшниларга, бегона қўшниларга ...яхшилиқ қилинлар» (Нисо, 36) мазмунли ояти каримасини тафсир қилиб берди. Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) ҳадисларидан қўшничилик ҳақидаги кўрсатмаларни ҳам келтирди. Масжиддан қайтар эканмиз, кўпларимиз бу муҳим ишга – мусулмон одобининг ана шу томонига унча эътибор бермай қўйганимизни англадик.

Аммо чеврамизда яхши қўшнилари керагича топилади. Хутбада айтилган фикрлар таъсирида атрофдаги қўшнилари бир-бирларига муомалаларини хаёлдан ўтказиб бошладим. Бир маҳалладошим бор, томорқасига сув очганида олдин қўшнисига навбат беради. Қўшнининг ерига хазон-чўп ёки соя тушмасин деб дарахтларининг чегара оша ўсаётган шохларини кесиб туради. Хайрон бўлганларга: "Бу ҳам бир эҳсон-да", деб қўяди.

Яна бир қўшним бор, девороти қўшнисини тинмай ғаламислик қилса ҳам, гийбат, фикс-фужур гаплар билан ҳамини асабига тегса ҳам, унга ёмонлик қилмайди, қўшничилигини узмайди. Унинг ҳашарларида миннатсиз қатнашади, тўй-маъракаларида хизматини аямайди. Қўшнисининг бошига бирор ташвиш тушса, биринчилардан бўлиб ёрдамга келади.

Халқимиз эскидан аҳиллик-тотувликка, одамгарчиликка катта эътибор беради, қўшничилик удумларини қадрлайди. Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳадислари бу борада мусулмонларга дастур ва кўрсатмадир. Ҳазрати Ойшадан (розийаллоҳу анҳо) ривоят қилинган ҳадисда Фаҳри коинот (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: "Ҳазрати Жаброил қўшни ҳақида риоя қилиш ҳақида менга шу қадар кўп васият қилдилар, ҳатто мен қўшнини молимга меросхўр қилиб қўйсалар керак, деб ўйладим" (Имом Бухорий).

Яқинда китобда ўқиб қолдим, қўшничиликнинг асосий ҳақлари саналибди: қўшни қарз ёки бирор нарса сўраса, бериш; чақириб келса, жавоб қилиш; касал бўлса, кириб кўриш; бошига бирор мусибат тушса, ғамига шерик бўлиш, кўнглини кўтариш; сафарга кетса, уй-жойи ва оила аъзоларини химоя қилиш; ўзи руҳсат бермаса, иморатини қўшниникидан баланд қилиб қўрмалик; ҳаётий масалаларда билмаганларини ўргатиш; қўшнига тил, қўл билан озор етказмаслик; мухтож бўлса, қўлдан келганича ёрдам бериш ва ҳоказо.

Ўша хутбадан таъсирланган қарияларимиз энди тўй-маъракаларда ё бошқа тадбирларда, қўшничилик одоблари ҳақида кўпроқ панду насиҳат қилишяпти.

Абдулмалик ТОШБЕКОВ,
фахрий журналист,
Норин тумани

Ҳозирги Балиқчи туманининг марказида жойлашган "Оққўрғон" жоме масжиди тахминан 1800-1850 йиллар оралиғида қурилган. Хонақоҳининг узунлиги ўн икки, эни саккиз, баландлиги тўрт метр бўлган, олдин юз намозхонга мўлжаллаб ёғоч ва лойдан барпо этилган бу масжид 1920 йилга келиб жуда таъмир-талаб бўлиб қолади.

"ОҚҚЎРҒОН" ЖОМЕ МАСЖИДИ

Колхозлаштириш (1930-1935) йиллари кўп масжидлар биносидан бошқа мақсадларда фойдаланишган. Жумладан, «Оққўрғон» масжиди ҳам Каганович номидаги колхозга берилди. Масжид айвони тўсилиб, колхозга идора, хонақоҳи омбор, юқори қаватлари эса бошланғич синф болалари учун мактаб бўлади. Ўша йиллари Султонбой ва Парпибой усталар масжид биносини таъмирлади.

Уруш даврида масжид Қирим ва Украинадан кўчириб келинганларга ётоқхона, 1947 йили темир-терсақлар сақланадиган омборхона қилинди. 1950-1986-йиллар давомида аҳолидан мажбурий йиғиладиган сариеғ ва жунни вақтинча сақлаш жойига айлантирилади. Бино бора-бора қаровсиз холга туша бошлаган.

Унинг бутунлай йўқолиб кетишидан хавфсираган маҳалла оқсоқоллари уни таъмирлашади. Тупроқли том тупроқдан тозаланиб, шифер билан ёпилади. Зах, чанг, лой ва совуқ хонақоҳга қамиш, похол ташлаб, канопли наматлар тўшалди...

Юртимиз мустақиллигидан кейин бошқа масжидлар катори "Оққўрғон" масжиди ҳам обод бўлди. Ўша суронли йиллардан ўтиб, ҳозиргача сақланиб қолган бу масжидга кейинчалик қўшимча айвон, янги замонавий таҳоратхона қурилди. Ховли ободонлаштирилди. 1998 йили масжид жоме сифатида рўйхатга олинди. Масжид қавми анча кўпайиб, "Хидоят" журнали, "Ислом нури" газетаси каби диний-маърифий нашрлар масжид аҳли маънавиятини юксалтиришида муҳим дастурлардан бўлиб келмоқда.

Абдуҳолик ХОЛМАТОВ

БУ КУНЛАР ҚАДРИ

Масжидларимиз обод, ҳар йили минглаб юртдошларимиз ҳаж ва умра ибодатини адо этишаётган ҳозирги пайтда ёшларга ўтмиш воқелари эртаққа ўхшаб туюлади. Кеча билан бугунни таққосласак, қисқа вақт ичида халқимиз турмуши яхшиланиб, маънавияти юксалгани ойдинлашади. Бу ҳол минг йиллик тарихга эга Чодак қишлоғи ва чодакликлар мисолида ҳам кўринади.

Чодак Поп туманидаги тарихий қишлоқлардан. Бу ерда тарихий жойлар, зиёратгоҳлар, улуғларнинг қадамжолари бор. Тарихнинг қора кунларини кўрган бу зиёратгоҳларни мустақилликдан сўнг чодаклик зиёлилар таъмирлаб, обод қилишди. Советча сиёсат қурбони бўлган кўплаб диндор ва маърифатпарвар олимлар номи уларнинг саъй-ҳаракати туфайли қайта тикланди.

Дадамнинг боболарини чодакликлар жуда ҳурмат қилишган. У зотнинг ҳаж сафарига борганини ҳанузгача гапиришади. Уч ой деганда Маккаи мукаррамага етиб, икки йил у ерда яшаб, дарс берганлар. Қабрлари ҳам ўша табаррук заминда. У зотнинг ўғиллари Олимхон менинг бобом. Бобом ҳам, дадам ҳам мадраса кўрган, маърифатли кишилар бўлишган. Бир неча йил советларнинг таъқиби остида яшашган...

У кунлар ўтди. Алҳамдулиллаҳ, ёруғ кунларга ҳам етдик. Бундай замон, бундай имкониёт нечоғли машаққатлар сўнггида кейин келганини бугунги авлод билиши ва қадрлаши керак.

Хўжакалон ОЛИМХОНОВ,
Поп тумани

ЗАНЖИРЛИ МАДРАСА

Шарқий Оврупада энг қадимий илм маскани Занжирли мадрасаси қиримтатар халқи маданиятининг шоҳ ёдгорлигидир. Унинг илк қурилганига беш юз ўн йил тўлди. Шу мадраса яқинда тўла таъмирдан чиқарилди. Уни таъмирлаш ишларига икки миллион долларга яқин маблағ сарфланди. Туркия халқаро ҳамкорлик ва тараққиёт бошқармаси, Украина маданият вазирлиги ва Боқчасарой тумани маъмурияти ҳамкорликда иш олиб боришди.

Занжирли мадрасани Қирим хонилиги асосчиси Ҳожи Фаройнинг ўғли Менгли Фарой 1500 йили Салажик қишлоғи (ҳозир Боқчасарой шаҳри таркиби)да қурдиради. Орадан бир йил ўтиб, бу ерда Ҳожи Фарой мақбараси тиклангач, ўзига хос меъморий мажмуа пайдо бўлади.

Қирим хони Менгли Фарой мадраса қурилишида ўзи ҳам энг шимариб ишлаган. Қурилиш битгач, у илм истовчиларни тавозега ўргатиш ниятида бинога кириладиган ягона эшик тепасига занжир осиб қўйган. Шу боис илм маскани "Занжирли мадраса" номини олган.

XIX аср охири XX аср бошларида мадрасада ўша давр мусулмон халқлари маданий ҳаётида катта ўрин тутган маърифатпарварлик ҳаракати асосчиларидан Исмоилбек Фаспирали ўғли ҳам дарс беради. Занжирли мадраса 1917 йилгача ишлаб турди. Ўша йилги ўқтабр тўнтаришидан сўнг мадраса биносига тиббиёт ўқув юрти жойлашди, кейинчалик эса омбор сифатида фойдаланилди.

Мадраса биноси узоқ йиллар қаровсиз қолгани боис буткул яроқсиз ҳолга келган эди. Ниҳоят, 2006 йили "Занжирли мадраса ва Ҳожи Фарой мақбарасини таъмирлаш" лойиҳаси бўйича ишлар бошланди. Маданий ёдгорликларни ҳимоя қилиш Боқчасарой бошқармаси мутахассислари бу ҳудудда қадимшунослик қазилмаларини олиб боришди. Ушбу қазилмалар жараёнида топилган тарихий нарсалар яқин орада Қирим хонлиги тарихини ўрганиш учун илм-фан оламига маълум қилинади.

Овқатнинг покиза тайёрланиши ва дид билан безатилиши иштаҳани очади. Халқимиз: "Янгамнинг ошини ширин қилган акамнинг масаллиғидир", дейди. Аслида, яхши пазанда оддий масаллиқдан ҳам мазали овқат тайёрлай олади. Пазандалик масаллиқларни саралаш, пишириб дастурхонга тортишгача бўлган жараёнда ўзгача маҳорат, ҳафсала ва, айниқса, меҳр талаб қилади.

Бундай қараганда, тотли таом тайёрлаш ҳам ўзига хос бир ижод. Фойдали, лаззатли, тўйимли овқатга нима етсин.

ПИЁЗ

Пиёзнинг асл ватани Тиёншон тоғ ёнбағирлари. Унинг таркибида аччиқ ҳид чиқарадиган "фитонсид" моддаси бор. Бу модда бир дақиқада миллиардлаб бактерияларини ўлдиради. Табобатда пиёздан кўпроқ шамоллаш, тумов, сил, нафас қисиши ва гижжаларга қарши фойдаланилади. Ибн Сино: "Пиёз латиф ва парчаловчидир. Пиёз суви бурунга томизилса, мияга фойдали. Бош оғирлашганида, кулоқ шанғиллашида, йиринг ва сув пайдо бўлганида пиёздан яхши малҳам йўқ. Пиёз суви кўзни равшан қилишда, сариқ касалида, қутурган ит тишлаганида фойда беради", деб келтиради

ПИЁЗ САЛАТИ

Бир дона ўртача катталиқдаги турп, икки дона пиёз ва бир дона қизил сабзи олиниб, турп сомонча шаклида майда тўғралади, сўнгра пиёзлар юпқа халқачадек кесилиб, қизил сабзи кирғичдан ўтказилади. Уларни қориштириб, меъёрида туз ва мурч сепилади. Тайёр салат дастурхонга тортилишидан олдин яна пиёз халқачалари, сабзи ва турп сомонча билан безатилади. Одатда бундай салатлар ёғли, гўштли ва ошқозонга хазми оғир овқатларга қўшиб ейилади.

*Тошкент Ислон университети талабаси
Камолахон АЛИХЎЖАЕВА
тайёрлади.*

БАҲАМ ОРОЛЛАРИ МУСУЛМОНЛАРИ

Баҳам (Багам) оролларида дам олувчи кўп сайёҳлар бу ерда мусулмонлар ҳам яша- шини, уларнинг ихчамгина да- ҳаси, чиройли масжиди борли- гини билишмайди. Ҳолбуки, Баҳам Ороллари пойтахти Нассау шаҳрида уч юз киши- лик бир мусулмон жамоаси бор. Ислом ушбу оролларга бундан қирқ йил олдин АҚШ орқали кириб келган эди.

Баҳами ороллари АҚШнинг Майами штатига яқин, бор- йўғи қирқ мил шарқда жойлаш- ган. Ушбу мамлакат етти юз- дан ортиқ оролдан иборат. Тоза ҳавоси, гўзал табиати би- лан донғи кетган. 1492 йили илк бор бу ерга келган Хрис- тофор Колумб оролларга "Сувнинг қайтиши" маъноси- даги "Баҳам" номини берган эди. 1781 йили уни испанлар босиб олишди. Аммо 1783 йил- ги Версал ярашув шартнома- сига кўра инглизлар ҳукмрон- лиги қайта тикланди ва то 1973 йил ўнинчи июлда Баҳам Ороллари мустақиллиги эълон қилингунига қадар сақланиб қолди.

Баҳам Ороллари пойтахти Нассау шаҳрида мамлакат

аҳолисининг (342 минг киши) учдан икки қисми яшайди. Уларнинг саксон беш фоизи африкаликларнинг болалари- дир. Мамлакат шаҳар қурили- шда инглиз, испан, ҳинд, хи- той, шунингдек, АҚШнинг жа- нубий штатлари меъморлиги таъсирини кўриш мумкин.

2008 йили Баҳам оролла- рига тўрт миллион олти юз минг сайёҳ келди. Уларнинг саксон беш фоизи америка- ликлар. Саёҳатчилик, балиқ- чилик, қишлоқ хўжалиги, шу- нингдек, банк фаолияти мам- лакат иқтисодиётининг асосий соҳаларидир. Баҳам оролла- ри ҳамдўстлиги ҳудудида банк амалиётларини сир сақлашга доир қатъий қонунлар жорий этилган. Шу боис уни "иккинчи Швейцария" ҳам дейишади.

Қадимий қўлғезмаларда Баҳамга илк мусулмонлар Ши- молий Африкадан келишгани қайд этилган бўлса, 1960 йил- га келиб маҳаллий халқ ваки- ли Башон Салоҳиддин (Чарлз Клир) Баҳамда Ислом динини тарғиб эта бошлади. 1974 йилдан унинг ишини доктор Мунир Аҳмад давом эттиради. Кейинчалик улар сафига Фай- зал Абдурахмон Хепберн қўшилади.

Нассауда ҳозир ҳам уни- верситет йўқ. Шу боис ороллар аҳолиси олий маълумот олиш учун АҚШга боришади. Муста- қилликка эришганидан сўнг кўпчилик маҳаллий мусулмон- лар АҚШда ўқиш жараёнида Исломни қабул қилишган. Му- сулмонлар орасида Ҳиндис- тон, Бангладеш, Покистон, Туркия ва Гайанадан келган- лар ҳам бор.

1978 йили мамлакат му- сулмонларига Мустафо Ха- лил бош бўлди. Бир жомеъ масжиди қуриб, ишга туши- рилди. Икки акр майдонга қурилган жоменинг учта гум- бази, баланд минораси бор. Ҳовлиси атрофи чиройли да- рахтзор, ёнида мошиналар тўхташ жойи очилган. Масжид қошида Исломни ўрганиш тўғараги ишлаб турибди.

Мусулмонлар Баҳам аҳолисининг бир фоиздан ҳам озроғини ташкил этишади. Шу боис ҳуқуқ ва маиший соҳа- ларда айрим муаммолар уч- раши турган гап. Улар турли соҳалар бўйича бошқа мамла- катлар мусулмонларининг ёрдамига муҳтождир. Маҳал- лий мусулмонлар жамоаси америкалик шифокорлар, му- ҳандислар ва бошқа соҳа му- тахассислари ташрифини жуда қадрлайди, рағбатланти- ради. Улар учун бу ерда икки ҳафталик меҳнат таътилинини кўнгилдагидек ўтказиш, шу би- лан бирга, маҳаллий аҳоли учун жуда фойдали амалий ўқувлар, тажриба алмашув машғулоти ташкил этиш яхши самара берапти.

Абдуллоҳ ЭРКИН
тайёрлади.

